

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
49/2015
5. december 2015

Cena 0,50 €

L. Štúr

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

SLOVENSKÉ ELEKTRÁRNE
DO SLOVENSKÝCH RÚK!
Strana 4.

ŠTÚROVSKÉ VERŠE
SI ZÍSKALI MOSKVU
Strana 5.

JUBILANT JÚLIUS HANDŽÁRIK
BRITKO, VÝSTIŽNE AJ VTIPLNE
Strana 6.

TAJOMSTVÁ MOTÍVOV
NA PLATIDLÁCH – II. ČASŤ
Strana 8.

MATIČIAR JÁN OKÁL' –
PÚTNIK DVOCH SVETOV
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Zrátali ste si, koľko dní ešte zostáva do sviatkov Vianoc? Veľa to naozaj nie je. Sme v období adventu. Jazykový slovník tento pojem opisuje ako „predvianočný čas“. Teda advent nie je „iba“ obdobím, ktoré má čo povedať veriacim kresťanom. Advent je predvianočný čas.

Pozerám sa okolo seba a stále vnímam veľa nenávisť, zloby, pokrytectva, ba neraz často aj malých či veľkých zločincov. Bez ohľadu na to, že je predvianočný čas. Práve toto obdobie sa skončí spoločným posedením pri rodinnom stole na Štedrý večer. Do akej miery budú naše slová a želania či dokonca aj pocity pri tomto stole počas najkratšieho dňa v roku a počas najtajomnejšej noci úprimné?

Samozrejme je to na každom z nás a ani advent tu nie je preto, aby sme sa zrazu zmenili a šírili okolo seba iba dobro, lásku a pravdu. Tak nejako znie aj už dávno zabudnutý odkaz predadventného mesiaca novembra. Advent 2015 sa nám akosi prelína s volebnou kampaňou, a samozrejme aj s medovými motúzmi, ktoré nám opäť všetky politické strany preťahujú popod naše nosy. Advent 2015 sa premiešal aj so strachom. Politici hovoria o tom, že sme vo vojne a my poriadne ani nevieme s kým. Iba ak tušíme s čím – vo vojne s nenávisťným, neludským a fanatickým zlom.

Lenže sme aj v akejsi vojne medzi sebou. Tu na Slovensku. Slováci, treba nám či vám pripomínať, že stále platí tá stará múdrosť o tom, že keď sa dvaja bijú, vyhráva tretí? Alebo treba zas pripomenúť, že ak je nás päť miliónov, tak je nás naozaj málo na to, aby sme si mohli dovoliť taký „špás“ a rozhádzať sa krížom-krážom po celom nádhernom Slovensku od východu na západ a od severu po juh?

Predvianočný čas je čas očakávaní. A ak sa vraví, že predvšetkým očakávaní zrodu, potom hľadajme ten zrod aj v sebe. V precitnutí zo zla a v nádeji v dobro. Nech to znie akokoľvek idealisticky!

Ivan BROŽÍK

www.neografia.sk

Kto má u nás na Slovensku právo na aké pamätníky minulosti ÁNO turulom – národným hrdinom NIE!

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: internet

Pred pár týždňami pri zakladaní pamätníka nášho národného veľikána L. Štúra v meste Štúrovo, teda na území Slovenskej republiky, hungaristickí radikáli a hlupáci v prítomnosti bývalého ministra školstva L. Szigetih nahádzali hnoj na základný kameň a miesto neskôr zdemolovali – základovú dosku odcudzili a kameň, ktorý bol darom krajanov z Maďarska, odvalili. Szigeti v písomnej reakcii na incident nazval slávnostný akt k dvojtému výročiu narodenia L. Štúra bezprecedentnou provokáciou Matice slovenskej, ktorá nemá empatiu, ak chce mať v tomto meste Štúrov pamätník – veď ten nemá k Štúrovi nijaký vzťah, ani tam nikdy nebol...

Hľúposť Szigetih dokazuje aj jeho argumentácia, že by isto nemal problém s pamätníkom Štúra v mieste, kde pôsobil. Nuž, Ľudovít Štúr okrem iných miest pôsobil aj v meste Ráb – teraz maďarsky Győr, neďaleko slovenskej obce Medvedovo. Postaví tam miestna samospráva pamätník, ak ju požiadame?

DEJINNÉ A INÉ CESTY

Pred pár rokmi, 4. júna 2012, maďarský minister obrany Csaba Hende odhalil v meste Komárom, oproti slovenskému Komárnu, novú sochu „fťaka turula“. Bolo to v predvečer Dňa národnej spolupatričnosti, ktorým si Maďari pripomínajú výročie Trianonskej mierovej zmluvy. Tá je pre nich zlá, lebo ich vraj pripravila o časť územia. To je čistý revizionizmus. Na podstavci pod týmto maďarským symbolom, ktorý je umiestnený uprostred križovatky cesty vedúcej do Budapešti s cestou smerujúcou k slovenskej hranici, sú znázornené mapy maďarského mesta Komárom a Komárna v SR.

„Táto krajina a tento národ sa postaví za každého svojho občana a za každého Maďara, nech žije kdekoľvek vo svete,“ povedal vtedy maďarský minister obrany v prejave.

Maďarských symbolov v podobe vtáka turula je na slovenskom juhu neúrekom...

Naše slovenské územie si priamo či nepriamo hungaristickí revizionisti značkujú už dávnejšie. Stavajú si na našom území totémy s turulmi a tiež pomníky osobnostiam maďarskej, občas i uhorskej histórie. Len pár príkladov: pomník vojakom maďarskej revolúcie 1848 – 1849 v meste Dunajská Streda, na vrchole pomníka je turul, vták z maďarskej mytológie. Obec Sikenička v okrese Nové Zámky: pred priečelím kostola sa nachádza pamätník obeliskového tvaru, na vrchole je plastika turula. Pomník Bájny vták Turul

autora A. Borsih z roku 1996 stojí pred Mestským úradom obce Veľké Kapušany. Je toho oveľa viac, mapujeme, zverejníme.

PÁRKANY – ŠTÚROVO

Štúrovu ulicu mestské zastupiteľstvo po roku 1989 premenovalo, v súčasnosti je Hasičská; iné ulice v centre mesta sú pomenované podľa maďarských historických osôb, ktoré sa negatívne vyjadrovali o slovenskom národe. Pamätníky maďarským osobnostiam a dejinám: sikulský stĺp v centre mesta, pamätná tabuľa miestnemu maďar-

skému spisovateľovi Zsigmondovi Sebókov, pamätná tabuľa miestnemu maďarskému lekárovi židovského pôvodu Mórovi Wernerovi, pamätná tabuľa miestnemu maďarskému hudobnému skladateľovi Ernestovi Zahovayovi, socha kráľa Jána Sobieskeho, ktorý vraj oslobodil územie. Mesto prispelo takmer na každú pamiatku.

Keď však išlo o pamätníky slovenským osobnostiam a dejinám, ako je pamätná tabuľa akad. sochárovi J. Ostrovskému, ktorý tvoril a zomrel v Štúrovi, odhalil ju MO MS Štúrovo v roku 2015, mesto neprispelo MO MS ani na po dvoch žiadostiach o dotáciu na tabuľu.

Mimochodom, tamojší most cez Dunaj nesie meno princeznej Márie Valérie. Tá rovnako ako Ľudovít Štúr iba prechádzala mestom. Naporúdzi je dobrá odpoveď hlúpej otázke barbarických hungaristických hnojometov a L. Szigetih: Co mal Štúr so Štúrovom? Nuž, neraz tadiaľ prechádzal v rámci uhorskej vlasti (teda nie maďarskej) cez Dunaj rovnako ako iní občania Uhorska. Najmä počas bojov v revolúcii z meruôsmych rokov, keď ho zradil Košut. Lászlo Szigeti a jeho protištúrovskí kumpáni asi nevedia, že tam bol kedysi najplytší brod cez Dunaj...

3 OTÁZKY PRE:

Pavla MIHÁLA, riaditeľa Inštitútu vzdelávania Matice slovenskej, n. o.

Stabilizované a plne funkčné matičné pracovisko

• Ako hodnotíte uplynulý rok, čo zastávate túto funkciu?

Bolo to náročných dvanásť mesiacov, keďže funkciu riaditeľa vykonávam bez nároku na odmenu popri iných prioritných aktivitách. Inštitút vzdelávania som preberal v hodine dvanástej, lebo sa naň takpovediac zabudlo a jeho bývalé vedenie nevykonalo niektoré potrebné povinnosti, ktoré zo zákona bolo treba urobiť, takže doslova hrozilo jeho úradné zrušenie. Dnes je to stabilizované a plne funkčné súčasť Matice slovenskej.

• Ktoré z výsledkov inštitútu by ste vyzdvihli?

Najväčším úspechom je jednoznačne projekt Zarob si sám,

ktorým Odbory MS získavajú dve percentá dane tzv. asignáciou od fyzických a právnických osôb. Venujú ich Inštitútu vzdelávania a ten ich na základe dohody o spolupráci prevedie po zdokladovaní v plnej výške na miestne odbory MS podľa rozhodnutia Správnej rady. Po vyhodnotení môžeme povedať, že projekt podporilo desať matičných subjektov a vyzbieranou sumou okolo dvetisíc eur sme mohli uskutočniť dvadsať kvalitných matičných podujatí. Zorganizovali sme aj prvé školenie, ktoré bolo tento rok zamerané na účtovnú a administratívno-právnu agendu pre profesionálnych zamestnancov Domov a oblastných pracovísk Matice slovenskej.

• Aké ďalšie matičné aktivity sa mohli uskutočniť vďaka finančnej podpore inštitútu?

Už som spomenul, že ich boli dve desiatky. Jednou z prvých bolo zorganizovanie osláv dvojtého výročia narodenia Ľudovíta Štúra bánovskými matičiarimi s názvom Slovenskí rebeli, ale osobne som najviac hrdý na spomienkové podujatie k storočnici narodenia matičného správcu Juraja Pašku pod názvom Matičiar, ktoré sa uskutočnilo v Zvolenskej Slatine a v spolupráci s nami ho pripravili miestni matičiari.

Zhovárať sa Viliam KOMORA
Foto: archív autora

V SNN 50/2015
SI PREČITATE

■ Mysel' od útlej mladosti mal Štúr najvrúcnejšie zaujatú osudmi svojho kmeňa
■ Riaditeľ Strediska národnostných vzťahov MS Pavol PARENÍČKA pre SNN
■ Príbeh kresliara, komentátora a satirika A. MIŠANEKA, dobrého umelca a človeka

Bez senzácii, týždeň vo Vatikáne vniesol jasno do sledovaných káz

Blíži sa blahorečenie Jána Vojtaššáka

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Emil SEMANCO

V novembri sa uskutočnila povinná návšteva slovenských biskupov ad limina (na práhu apoštolov) v Ríme. Koná sa pravidelne každých päť rokov s menšími či s väčšími odchýlkami. Biskupi ňou vyjadrujú spätosť s pápežom a podávajú mu správu o stave im zverených diecéz. No médiá na Slovensku okrem kauzy Bezák nič iné v tejto súvislosti nezaujímalo. Prítom práve v novembrových dňoch si pripomíname udalosti pred dvadsiatimi rokmi, keď sa skončil režim, ktorý hrubo potláčal práva veriacich. Väzenia plnil kňazmi, ktorí neboli ochotní participovať na likvidácii cirkvi.

Kauza Ján Vojtaššák je trebárs neporovnateľná s kauzou Róbert Bezák, ale slovenských novinárov nezaujímala. Biskup Vojtaššák sa nemôže stať mediálnou hviezdou, lebo je vzorom príkladného života, ktorého nezlomilo ani beštiálne zaobchádzanie drábov komunistického režimu v útrochách väzní. Bývalý režim sa usiloval vyrobiť z neho monštrum, ale znalec pomerov pápež Ján Pavol II. v roku 1995 na Mariánskej hore v Levoči priam vyzval Slovákov na začatie beatifikačnej procedúry biskupa Vojtaššáka. Doteraz nie je proces jeho blahorečenia dokončený a veriacich na Slovensku zaujíma, v akom je stave. Veď práve v tomto roku uplynulo polstoročie od Vojtaššákovy smrti...

Slovenskí biskupi navštívili v Ríme dve desiatky vatikánskych úradov. Ako prvú Kongregáciu pre kauzu svätých. Pápež František považuje kauzu mučeníkov viery z obdobia komunistického prenasledovania za významnú a nabádal našich biskupov, aby hovorili o svedkoch viery, aby sa na ich príklad nezabudlo.

■ BISKUPI V RÍME

Ján Vojtaššák bol biskupom Spišskej diecézy, preto sme oslovili spišského biskupa Štefana Sečku, aby informoval čitateľov SNN o postoji Vatikánu k tejto kauze. „Na kongregácii pre kauzy svätých v Ríme sa hovorilo aj o kauze blahorečenia sluhu Božieho biskupa Jána Vojtaššáka. Informoval som o tom, že v auguste tohto roku som

vymenil postulátora. Na kongregácii ma povzbudili k tomu, aby sme zodpovedne pokračovali ďalej, no a my v kauze blahorečenia biskupa Vojtaššáka pokračujeme,“ uviedol pre náš týždenník biskup Š. Sečka.

Otázku o mediálne najsledovanejšom emeritnom trnavskom arcibiskupovi Róbertovi Bezákovi otvoril v Ríme predseda Konferencie biskupov Slovenska Stanislav Zvolenský. Svätý Otec s biskupmi sa tejto téme podrobne venoval o odvolanom arcibiskupovi uviedol: „V kauze Bezák nemôže človek, veriaci katolíck, tobôž kňaz jezuita ostať ľahostajný a nerozhodný, najmä keď si prečítal a vypočul bludy, ktorými Róbert Bezák stihol za tri roky otráviť a rozdeliť nielen Trnavskú arcidiecézu, ale aj celú

■ SPRÁVNE ZÁVERY

Z dobre informovaných vatikánskych zdrojov sme v súvislosti s R.

Bezákom získali informácie, že „závery už nebohého Sebastiana Laba SJ a cavaliera Jána Košiaru boli správne“. Sebastián Labo v knižke Pravda o odvolanom arcibiskupovi uviedol: „V kauze Bezák nemôže človek, veriaci katolíck, tobôž kňaz jezuita ostať ľahostajný a nerozhodný, najmä keď si prečítal a vypočul bludy, ktorými Róbert Bezák stihol za tri roky otráviť a rozdeliť nielen Trnavskú arcidiecézu, ale aj celú

Cirkev a spoločnosť na Slovensku, ba aj v zahraničí.“

■ POZORNOSŤ RODINE

Veľkú pozornosť pápež František venoval rodine. Vo svojom príhovore pred slovenskými biskupmi povedal: „Veľmi oceňujem, čo robíte na prospech rodiny, ktorá čelí mnohým ťažkostiam a je vystavovaná mnohým nástrahám. Tieto snahy si vyžadujú, aby boli spravidzané integrálnou pastoráciou rodín na diecéznej aj národnej úrovni, ktorá by v sebe zahŕňala primerané sprevádzanie rodín, aj tých nekompletných, osobitne ak sú v nich deti. (...) Napriek mnohým lákadlám, ktoré požívajú k hedonizmu (...), mladí sa nenechajú ľahko zastrašiť ťažkosťami a sú osobitne vnímaví pre nasadenie, keď sa im predstavia skutočný zmysel života.“

Biskupi neobišli ani fenomén migrácie. Bratislavský arcibiskup Stanislav Zvolenský k tejto problematike povedal, že cirkev na Slovensku rešpektuje migračnú politiku vlády. Napokon pápež František sa celkom zrozumiteľne vyjadril aj k tejto téme: „Cirkev je povoláná hlásať a dosvedčovať vládne prijaté migranta v duchu lásky a rešpektovania dôstojnosti ľudskej osoby, ale v kontexte nevyhnutného dodržiavania zákonnosti.“

Každoročný rituál sa opakuje – plynovody cez Ukrajinu sú odstavené

Na východ od nás zúri energetická vojna

Ivan BROŽÍK – Foto: autor

Ruský koncern Gazprom oznámil, že zastavil dodávky plynu do Ukrajiny, kým Kyjev za dodávky zas vopred nezaplatí, keďže si už vraj vyčerpal predplatené množstvo. Koncern dodal, že toto zastavenie dodávok predstavuje vážne riziko ohrozujúce tranzit plynu do Európy cez ukrajinské územie počas zimy.

Ukrajinu opäť postihlo ruské plynové embargo.

Kyjev musí Moskve do konca roka zaplatiť ešte tri miliardy dolárov. Plus sumu za trojmesačné dodávky plynu v zimnom období najvyššej spotreby vopred. Rusko zvažuje aj zastavenie dodávok uhlia elektrárnám v Ukrajine. Nie je to svojvôľa, iba odvetný krok po zničení vysokonapäťových rozvodných systémov elektriny z územia Ukrajiny na Krym. Na východ od nás sa opäť rozpútala energetická vojna.

■ ZÁRUKY PRE SLOVENSKO

Jarné trojstranné rozhovory v Bruseli, zamerané na prekonanie krízy medzi Ruskom a Kyjevom o dodávkach plynu, vyústili do zabezpečenia plynulých dodávok ruského plynu pre

EÚ a do záväzkov, že sa na takzvanej zimnej dohode nič nezmení. Potvrdil to osobne podpredseda Európskej komisie pre energetickú úniu Maroš Šefčovič. Lenže – zimný balíček zostane zachovaný v pôvodnej podobe, keď ukrajinská spoločnosť Naftohaz vopred zaplatí za objednané množstvo plynu ruskému plynárenskému koncernu Gazprom. To sa však nestalo. To, že Naftohaz sa zaviazal zabezpečiť neprerušovaný tranzit ruského plynu do EÚ, je na jednej strane upokojujúce, ale na druhej strane spoločnosť tento záväzok už viackrát porušila.

■ KOMPLIKOVANÁ SITUÁCIA

Angažovanie sa Ruska v Sýrii a najmä konflikt s Tureckom situáciu okolo dodávok plynu priamo komplikujú. Po tom, čo Turecko za diskutabilných okolností a zjavne s tichým súhlasom USA zostrelilo bojové lietadlo Ruskej federácie, Moskva ukončila akúkoľvek spoluprácu s Ankarou. To sa týka aj exportu plynu z Ruska cez územie Turecka. Slovensko sa však o dostatok plynu obávať nemusí. V súčasnosti sme schopní jeho našu plnú špičkovú spotrebu zabezpečiť dovozom zo

štátov na západ od nás. Ibaže – rozpočet bude chudobnejší o tranzitné poplatky z východu na západ. A sú tu ešte aj zásoby v podzemných zásobníkoch, ktoré v tomto období a najmä zásluhou teplej jesene sú naplnené na maximum a schopné pokryť spotrebu plynu na Slovensku takmer na tri až štyri mesiace. Pre ilustráciu – zásobníky majú k dispozícii asi 1,6 miliardy metrov kubického zemného plynu.

■ ENERGETICKÁ ZÁVISLOSŤ

Slovensko bude vždy závislé od dovozu zemného plynu. Domáca ťažba zemného plynu sa na celkovej spotrebe podieľa približne dvoma percentami. V minulom roku sa na Slovensku vyťažilo osemdesiatšesť miliónov metrov kubických plynu. Ročná spotreba plynu na Slovensku sa pritom pohybuje na úrovni okolo päť miliard metrov kubických. Za celú približne storočnú históriu ťažby uhľovodíkov na Slovensku sa celkovo vyťažilo niečo vyše dvadsaťšesť miliard metrov kubických plynu. Ani v ďalších rokoch ťažba plynu na Slovensku neprekročí hranicu sto miliónov metrov kubických.

VŠIMLI SME SI

Nadšení návštevníci nielen z Nitry, ale i zo všetkých regiónov Slovenska sa zúčastnili na tohtoročnom festivale Vysoké hory Nitra, ktorý sa uskutočnil v meste pod Zoborom. Jubilejný desiaty ročník ponúkol návštevníkom zaujímavé filmy a prezentácie venované horám a cestovaniu. Tohtoročnú Cenu diváka získal nový film Divoké Slovensko, ktorý predstavil dokumentarista a fotograf Tomáš Hulík.

Nádherne Divoké Slovensko

Divoké Slovensko už uviedol aj RTVS. Dokumentárny film existuje v slovenskej aj nemeckej verzii. Je naozaj obrovským tvorivým počínom, ktorý ulahodí oku diváka, navyknutého sledovať podobnú produkciu napríklad BBC alebo National Geographic. Ak by si niekto zaslúžil naozaj úprimnú vďaku, ale aj podporu za propagáciu Slovenska v zahraničí, tak sú to tvorcovia Divokého Slovenska.

„Ťažko slovami opísať krásu záberov na krajinu, prírodu, historické pamiatky a najmä tie najfascinujúcejšie filmové zábery tunajších zvierat a rastlín, aké som kedy videl. Človek nemusi byť odborníkom, aby pochopil, koľko roboty sa za filmom skrýva, koľko hodín, dní a týždňov striehnutia na najlepší záber museli tvorcovia filmu stráviť v divokej prírode, aby získali takýto materiál,“ vyznáva sa jeden z divákov.

Fascinujúce obrazové zábery dopĺňa komentár, ktorý načítal Matej Landl, a vynikajúca a priliehavá hudba Petra Machajdika, ktorá dodáva scénam naozajstný podnet na citový zážitok.

Divoké Slovensko Tomáša Hulíka je dokumentárny film, ktorý ukazuje krásu našej krajiny a prírody v tej najrozmanitejšej podobe. Ponúka najkrajšie zábery slovenskej prírody, aké možno vidieť.

(ib)

Foto: Tomáš HULÍK

Na lyžiarskych svahoch a tratiach podľa novej legislatívy

Pri vlekoch sa už bude aj pokutovať!

Ivan BROŽÍK

Od prvého novembra platí na Slovensku novelizovaný zákon č. 544/2002 Z. z. o Horskej záchranej službe. Niektoré nové ustanovenia v ňom sa týkajú lyžiarov a všetkých tých, čo sa pohybujú vo vyznačenom lyžiarskom teréne.

Pravidlá sa stali nielen jasné, ale aj záväzná a najmä ich nedodržiavanie sa môže skončiť pokutou. V každom prípade sú záväzná aj pre prevádzkovateľov lyžiarskych tratií práve tak, ako aj pre ich užívateľov. Podľa novej legislatívnej úpravy prevádzkovateľ lyžiarskej trate je povinný označiť viditeľne lyžiarsku trať a stupeň jej náročnosti, zabezpečiť jazdnosť a bezpečnosť označenej lyžiarskej trate počas prevádzkového času lyžiarskej trate, umiestniť znenie povinnosti osoby na lyžiarskej trati tak, aby sa s nimi bolo možné oboznámiť pri vstupe na lyžiarsku trať, zabezpečiť pri úraze na lyžiarskej trati prvú pomoc a ak je to potrebné prepravu zranenej osoby do miesta, kde sa jej poskytne neodkladná zdravotná starostlivosť.

Prevádzkovateľ lyžiarskej trate je oprávnený zakázať činnosť na lyžiarskej trati osobe, ktorá porušuje svoje povinnosti dané jej najnovšie už zo zákona. Na lanovkách na požiadanie prevádzkovateľa majú prednostné právo prepravy zranenej osoby alebo osoby v ohrození zdravia a života. Povinnosti osôb na lyžiarskej trati sú tiež

taxatívne vymenované. Musia sa správať tak, aby neohrozili život, zdravie alebo majetok iných ľudí. Každý musí poskytnúť podľa svo-

jich schopností a možností pomoc pri úraze, oznámiť bezodkladne úraz prevádzkovateľovi lyžiarskej trate a zotrvať na mieste úrazu až do kvalifikovaného poskytnutia pomoci. Nedodržanie tohto ustanovenia bude finančne či v závažných prípadoch aj súdne sankcionované tak, ako sme na to zvyknutí v cestnej premávke.

Lyžiar a snubordisti sú povinní prispôbiť jazdu na lyžiarskej trati charakteru a stavu lyžiarskej trate a svojim schopnostiam, ako aj počtu lyžiarov na lyžiarskej trati. Lyžiar, ktorý vchádza na lyžiarsku trať alebo po zastavení chce opäť pokračovať v jazde, je povinný presvedčiť sa, či sa zhora, alebo zdola nepribližuje iná osoba, aby neohrozil seba ani iného.

Každý lyžiar a snubordista mladší ako pätnásť rokov je povinný na lyžiarskej trati chrániť si hlavu riadne upevnenou ochrannou prilbou. Osoba, ktorá organizuje činnosť na lyžiarskej trati, je povinná zabezpečiť, aby osoba mladšia ako šesť rokov mala oblečený reflexný bezpečnostný odev alebo na sebe viditeľne umiestnené reflexné bezpečnostné prvky.

ČO INÍ NEPIŠU

Prilba pre deti bude povinná.

NÁZORY

Naši truľovia a cudzí turulovia

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Pozrime sa analytickým okom na to, čo znamená stavenie pomníkov či pamätníkov s historickým fanatickým (romantickým, no ničím faktickým nepodloženým) podtónom a čo je pamätník významnej osobnosti. Kde môže stáť a kde by nemal mať nielen základy, ale ani hotový objekt svoje miesto? Odpoveď je jednoduchá – symbol ničenia, zlovoľe, iredentizmu, nenávisti, šovinizmu, nadvlády nad iným národom, poroby, vojenského drilu, vyjadrenia nevôle voči štátnemu zriadeniu na danom území – nemá mať miesto nikde. Také adjektíva k akémukoľvek pomníku majú byť brané ako revizionistické, fašistické, urážlivé a jednoznačne neprijateľné. Pomenovať a vysledovať ich nie je zložitá. Ak fašista vítajúci

Horthyho v Košiciach má mať (aj má) pamätník v tom meste, je to neprípustné. Košice sú na území Slovenskej republiky. Tej, ktorá pri Viedenskej arbitráži prišla práve pre revizionizmus maďarských fašistov približne o tretinu územia. Kde boli pohrobkovia Sándora Máraiho a Jánosa Eszterházyho počas rokov 1945 až 1990? Báli sa sovietskeho internacionalizmu?

Dnes sa ich pohrobkovia ako zombie vynorili spod zeme a budú nám tu hovoriť, koho si Slováci na svojom území podľa nich nesmú uctievať?! Pamätáme si, čo sa dialo pri stavaní súsošia sv. Cyrila a Metoda v Komárne. Ale už predtým, keď iredentisti z maďarskej ultrapravicovej strany chodili po juhovýchode Slovenska a poškodzovali dvojkríže – to bolo čo?!

Vyjadrenie ich kultúrnej spolupatričnosti s európskymi kresťanskými hodnotami alebo vari pravdivý obraz ich barbarskej podstaty. My nechodíme rúcať pomníky, naopak, s múdrom, už nebohým Karlom Krylom vra-

KOMENTÁR

víme: „Vim, byla by to chyba plivat na pomníky...“

Ako môže osoba s menom László Szigetí byť účastníkom vandalského podujatia, ktorého jediným cieľom bolo poníženie slovenského povedomia v Štúrove?! Bol predseda bývalý poslanec parlamentu a potom aj vlády Slovenskej republiky počas premiérovania Ivetty Radičovej. Ako bývalý minister školstva a všetkého, za čo v tej funkcii bral peniaze od tohto štátu, sa prize-

ral bez protestu, teda súhlasil, aby nekultúrne ľudia siahali na základ pomníka Ľudovíta Štúra. Nie v centre Štúrova, ale na pozemkoch štátnych prístavov. Szigetí poprel integratívnu celistvosť územia Slovenskej republiky, lebo mu prekáža Štúr pri výhlade na baziliku v Ostrihome. Tá, mimochodom, patrí aj Slovákom ako bývalé cirkevnej, no vždy aj celoeurópske dedičstvo.

Existuje zaujímavý, aj pomerne ľahko realizovateľný zámer, že čo najskôr treba prijať zákon na ochranu národnej kultúry, najlepšie na úrovni ústavného zákona, ktorý zakotví, že na území Slovenska nesmú byť nikde, ani na súkromných pozemkoch, stavané pamätníky oslavujúce slovenskú porobu (nijaké totémy s turulmi, nijakí Eterházyovci a podobne) a tie, ktoré už existujú, budú odstránené. Zákon by tiež mal zakotviť ochranu pamätníkov pripomínajúcich slovenských veľikánov, vrátane kráľa Svätopluka, Štúra, Štefánika a ďalších osobností.

Hungaristi si stavajú katedre vtákov, no my si nemáme stavať pamätníky bojovníkov za

našu slobodu. Do Štúrova chodia ročne stovky tisíc turistov na termálne kúpalisko. Čo ak im niekto povie, že výhľad na druhú stranu Dunaja im tieni socha „ftáka truľa“. Ak sa turisti nielen z Slovenska, ale najmä z Česka, Poľska, Rakúska i Nemecka dozvedia o netolerancii miestnych príslušníkov maďarskej menšiny na Slovensku, ktorá sa v Štúrove správa ako väčšina obchodníkov, môže sa stať, že hostia postupne prestanú chodiť. Dajú sa z toho vyvodiť dôsledky. Nech obyvatelia Štúrova pochopia, že ak majú problém s názvom Štúrova a menom Štúr, budú mať problém aj s tržbami, ktoré im turistický ruch už neprinesie. O to sa môže pričiniť každý Slovák, ktorý už do toho mesta zatiaľ svojim známym vstup neodporučí. Volá sa to ekonomický bojkot. Dá sa to s poukázaním na správanie sa rozhadzovačov hnoja a ničenia slovenskej identity urobiť cez internet za pár dní. Truľovia sú tí, čo robia zlo iným, ale aj sami sebe. Je ich, žiaľ, dosť, ale rozumni ľudia im vymedzia hranice, za ktoré sa nesmú pohnúť...

Kaviarne veru za nič nemôžu

Maroš M. BANČEJ

Spoločnosť, a to nielen tá dnešná, nesie vo svojom genetickom kóde princíp polarizácie. Už antickí historici písali, ako sa vtedajší rímsky ľud delil na tých, ktorí boli pro alebo proti aktuálnej vláde, neskôr pro alebo proti cisárovi. V časoch relatívneho pokoja a prosperity si bežný plebs vystačil s tým, že v rámci populárnych vozatajských pretekov fanaticky drukoval modrej či červenej strane. Ako píše Tacitus, neraz sa prívratníci súperiacich strán pobili a bolo aj dosť rozbitých hlav. V aktuálnej súčasnosti sú napríklad zdrojom polarizácie postoje ľudí k migrantom. Ešte pred pár rokmi horúce témy ako národný verzus svetoobčiansky postoj či agenda LGBTI ustúpili do pozadia. Nálepkovanie však ostalo. Kto je opatrný, ba dokonca odmietavý

k bezbrehému prílevu anonymných a väčšinou ekonomických migrantov, dočká sa zaručene nálepky: nacionalista, xenofób, fašista či nacista. Niekedy mám pocit, že ani udeľovači nálepiek nemajú jasno v tom, čo jednotlivé termíny zna-

POZNÁMKA

menajú. Používajú ich najmä preto, aby ostrakizovali a znemožnili svojich „ideových protivníkov“ asi takým spôsobom, ako keď v klasickej literatúre diele celú diskusiu ukončí majster slovami – ich mäso smrdí... Až na malé výnimky je diskusia medzi oboma táborami nemožná. Zo susedných Čech k nám v ostatnom čase prešli publicistické novotvary, ktoré označujú najmä tú druhú stranu názorového spektra. Označiť niekoho ako

xenofóba, nacionalistu či fašistu je pomerne jednoduché. Druhá strana sa však nedala a vznikli termíny ako „neomarxista“, „havloid“, „sluníčkář“ či „dobroserové“. Práve v tomto prostredí sa objavil termín „pražská kavárna“. Dovolil som si tento termín v niekoľkých článkoch použiť a dočkal som sa ráznej reakcie, že „bratislavská kaviareň“ neexistuje. Je mi záhadou, prečo dotýčny internetový diskutér splietol niečo o kaviarňach práve mne, ktorý ich zažil od sedemdesiatych rokov v tom význame, ktorý pre intelektuálny život slovenský mali. Označenie „bratislavská kaviareň“ sa, preboha, netýka voľajakého konkrétneho podniku. Týka sa len a iba ľudí, ktorí vo svojej zvláštnej až nepochopiteľnej krátkozrakosti sú ochotní svoj súčasný životný status vymeniť za niečo, čo si vo

svojich intelektuálnych snoch, ba aj nočných morách, nevedia ani len predstaviť.

Zatiaľ sa teda obhadzujeme nálepkami. Niektorí je xenofób a nacionalista a ďalší je sluníčkář a pravdolásťár. Kedysi, ani nie tak dávno, v čase, keď bol ministerským predsedom Uhorska Koloman Tisza, odvážali slovenské deti odtrhnúť od rodičov na Dolnú zem, kde skončili väčšinou ako deťskí otroci, a musel prísť Bjørnstjerne Martinius Bjørnson, nórsky vzdelanec a humanista, aby svet oboznámil s obľudnou krivdou, ktorá sa pácha na slovenskom národe. V týchto súvislostiach musíme vnímať súčasné dianie a podľa mňa nemusíme preberať české termíny pre pomýlených a, bohužiaľ, často aj platených aktivistov, ktorí v podstate ani sami nevedia, čo činia. V Prahe na Staromestskom námestí tohto roku zrušili slávnostné rozsvietenie vianočného stromu. Mne by úplne stačilo, aby sa rozsvietilo v hlavách multikultúrnych, LGBTI, genderových a iných aktivistov a aktivistiek, či už chodia do kaviarne, alebo nie.

AKO BOLO, ČO BOLO

Kedysi Slovenská televízia vysielala Nedeľnú chvíľku poézie. K televíznym divákovi sa dostali slová básnikov v prednese tých najlepších recitátorov. V deväťdesiatych rokoch minulého storočia táto relácia zhasla. Poslednú nedávno reprízovali v historickej budove SND, keď zo záznamu odvysielali Sládkovičovú Marínu v interpretácii Ladislava Chudíka. Stalo sa tak na hercovom pohrebe. Je pozoruhodné, že popri zánikom relácie začala klesať úroveň jazykového prejavu moderátorov i hercov.

Medzi stálych interpretov televíznej poézie patrila herečka Ida Rapaíčová, ktorá odohrala v činohre bratislavskej Novej scény tridsaťpäť sezón. Do pamäti divákov sa vryla jej postava Jany z Arku v Anouilhovej hre Škovránok. Jana sa stala súčasťou jej života. Prečo, to povedala sama: „Pre Janu žiť znamenalo konať. Konala bez ohľadu na konvencie či oficiálne praktiky. Tie nebývali s kostolným poriadkom. Moju

Janu mi pripomína veľa ľudí, ktorí videli predstavenie Anouilhovej hry na Novej scéne. Pán Chvastek z Terchovej hovorieval: Chlievy postavili nové, ale svine ostali. Veľmi by som uvítala, keby sa do

Olympia uviedla do života svoje nové cédečko s titulom Na krásnu záhradu a naživo predniesla výber z poézie slovenského klasika Jána Hollého. Ida Rapaíčová roky so zánikom vnášala do života

taký podobný svojmu národu ako Hollý.“

V preplnenej Olympii predniesla Ida Rapaíčová Hollého verše plné radosti, lásky k národu a obdivu ku krásam prírody. Neopakovateľná

Viliam Záborský pekne recitoval Hollého, ale Rapaíčová nám ho zachránila na večnosť. Dokázala, že časomiera je poklad slovenčiny i poézie. Na záver svoje uznanie zdôraznil v básni, ktorú recitátorke sám zarecitoval: //Nie, poézia nie je, našťastie len pretek, // hoc dušou každého vždy vďačne preteká. // Tisíce čítačov a tisíc interpretiek // unesie na vlnách tá večná veľrieka. //

//Aj interpreti však tu majú svojich predkov? //Všetkým sa niekto vpred už pretkal v osude? // Iba vy jediní ste takou interpretkou akých tu nebolo, niet a nebude? //

//Viem, len: ak bude zas náš národ také mať, // že pri nich zatúži čuť tú báseň znova, // tie všetky spoznajú si vo vás svoju mať! // a dcéru vo vás má – len duša básnikova. //

Herečka odpovedala básnikovi jeho dnes mimoriadne aktuálnou básňou, inšpirovanou cyklom obrazov Vincenta Hložníka Vojnové vdovy. Cédečko posypali zemou z Borského Mikuláša, kde sa Hollý narodil. V Olympii sme zažili živú až obradnú slávnosť poézie.

V Olympii zaznela hudba slov

Peter VALO

našej spoločnosti narodila žena Janiných kvalít. Dodala by nám národnú hrdosť, ktorá tu na rozdiel od iných národov chýba, a oslobodila by nás od prehnanej pokory pred ľzou a jej nositeľmi.“

Po odchode z Novej scény si Ida Rapaíčová zahostovala v spišskom, v prešovskom a vo zvolenskom divadle, aby sa na Novú scénu so svojimi kolegynami vrátila v skvelej tragikomédii Najstaršie remeslo v réžii Luba Pauloviča. Koncom novembra sem zavítala znovu. V štúdiu Novej scény

slovenskú klasiku, a najmä Hollého. Zvolila si ho napriek tendencii nejedného pedagóga či historika odsunúť jeho dielo na okraj záujmu. Robia to pre bernolákovskú slovenčinu, alebo im prekáža, že Hollý v epose Svatopluk prehlásil, že cyrilo-metodská tradícia je našou národnou, viera a národ u nás tvoria neodlučiteľnú jednotu, Veľká Morava je kráľovstvo Slovákov a Svatopluk je slovenský kráľ? Nuž nečudo, že o ňom Hurban skonštatoval: „Žiaden z básnikov slovenských nebol

atmosféru vytvoril Metropolitný chór pravoslávnej cirkvi na Slovensku. Kým k postave Jany z Arku ju kedysi priviedol ešte počas štúdia divadelný historik profesor Ján Boor, láskou k Hollému ju nainfikoval básnik a prekladateľ Viliam Turčány, ktorý bol „krstným“ otcem cédečka. Vo svojom príhovore označil Hollého časomierou ako hudbu slov. Veľký básnik ňou vstúpil do súťaže s najväčšími klasikmi antickej poézie a herečke zložil poklonu slovami: „Mám veľkú radosť, že som niečo takéto zažil. Aj

SEBAOBRAÑA

Aké nadnárodné štruktúry dnes ovládajú ľudstvo? Tie skryté je tu zbytočné spomínať. Pre občanov Európskej únie je zásadné vedieť najmä to, že naše životy chce riadiť Európska komisia a globálne aj OSN. Ľudská populácia sa stáva veľkým stádom vždy vtedy, keď skryté mocenské štruktúry rozhodnú, že ho treba preriediť. Mocní tohto sveta pravidelne zaobchádzajú s ľuďmi i celými národmi ako so stádami. Najľahšie ovládajúť sú ovce. Ovca je jedno z najužitočnejších domácich zvierat, dá sa z nej vyťažiť a zužitkovať celkom všetko. Keď bežných ľudí považujú mocní za svoje ovce, pridelia im baču. V Európe sa v stádach ľudských oviec z občanov stávajú euro-ovčania.

Sme asi euro-ovčania?

Najvyšším bačom je teraz Jean-Claude Juncker, súčasný predseda Európskej komisie. V rámci štruktúr Európskej únie bol predsedom skupiny ministrov financií eurozóny v rokoch 2005 – 2013. Dvakrát bol po šesť mesiacov predsedom Rady EÚ (v rokoch 1997 a 2005). Juncker je známy pre svoje proeurópske presvedčenie. Dlhšie je kritizovaný najmä pre potlačovanie národných záujmov a tvrdé pretláčanie EÚ agendy. Jeho slová o nutnosti prijímať migrantov už pohli žľoch mnohým. Aj jeho honelníkom i tvrdohlavým baranom. Ale ozývajú sa aj tí, čo s ním nikdy nesúhlasili. „Európa, a zvlášť ľudskoprávni aktivisti sú prešpikovaní falšným a pokryteckým humanizmom, ktorý nie je skutočným humanizmom, ale pseudohumanizmom. Sú darební, a treba im to rezolútne povedať. Na nich žiadne mäksie slová neexistujú,“ povedal napríklad Václav Klaus, bývalý český premiér aj prezident.

„Ak ste k súčasnému vývoju kritický a obávate sa o budúcnosť civilizácie, svojho rodu, rodiny, tak vás označia – dobre zaplatení ochrancovia ľudských práv – že ste rasista, či trpíte islamofóbiou. Nedávno som sa na obhajobách jednej doktorandky opýtal, píšeme o rasizme, antisemitizme, islamofóbií, tak označujeme myslenie a uvažovanie ľudí, ale ako označujeme ľudí, ktorí od detstva sú vychovávaní k nenávisti k európskym hodnotám, vrátane kresťanstva, to sú len teroristi? V Európe je problém, keď horela mešita, ale keď horeli kresťanské kostoly v Kosove, tak Európa a jej ochrancovia ľudských práv mlčali,“ poštážoval sa nedávno slovenský historik Dušan Čaplovič. Bol kedysi aj politik a minister školstva.

Nielen bývalí politici, ale aj radoví občania vedia, že OSN je absolútne zbytočné bábkové divadlo, ktoré len mrhá peniaze na udržiavanie vlastnej byrokratickej mašinerie. Treba vytvoriť funkčný systém, ktorý organizátorov a systémových plánovačov súčasných zločinov proti ľudskosti nielen odhalí, ale aj okamžite potrestá. Bez ohľadu na ich pôvod, majetok či motivácie treba ich odstaviť od prsníkov matky zeme, lebo inak oni zlikvidujú celé ľudstvo. Dôkazy o ich zločinnosti prináša každý jeden deň. Toto nie je Matrix, toto je reálny obraz. My nie sme ovčania v stádach, sme ľudia a občania!

Robert LANDIS

Slovenská národná strana apeluje na predsedu vlády, aby štátnicky konal Slovenské elektrárne do domácich rúk!

Zhovárал sa Ivan – BROŽÍK Foto: archiv SNN

Každá slovenská vláda sa musí usilovať, aby mala pod kontrolou strategické spoločnosti, najmä energetické. Ak tú kontrolu nemá, tak musí urobiť všetko pre to, aby sa čo najviac percent akcií takýchto podnikov dostalo do štátnych rúk. Aj o tomto rokoval celoslovenský snem Slovenskej národnej strany. Oslovili sme predsedu Andreja DANKA.

• SNS aj v súvislosti s najnovšími informáciami upozorňuje, že talianska spoločnosť Enel je blízko k dohode o predaji časti svojho podielu v spoločnosti Slovenské elektrárne (SE) českému podniku Energetický a průmyslový holding (EPH), v ktorom má spoločnosť aj skupina J&T.

Oživme si pamäť! Keď pred desiatimi rokmi vláda Mikuláša Dzurindu za škandalózne nízke ceny predávala strategické podniky, vtedajšia opozícia a súčasná vládnuca strana SMER túto prax často kritizovala na tlačových besedách a označovala ju za zlodejstvo. Alebo za škandal či poškodzovanie záujmov štátu a jeho občanov. Toto napokon zničilo SDKÚ. A toto zrodilo kauzu, ako je Gorila. Dnes, keď sen vtedajšej opozicnej strany je naplnený a je jedinou vládnucou stranou, dnes, keď má možnosť a priam povinnosť napraviť hriechy Mikuláša Dzurindu, táto vláda pri Slovenských elektrárnach tak, ako to bolo aj pri Stredoslovenskej energetike či Eustreeme – mlčí!

• Na jednej strane je zrejme dobre, že konečne odchádza zahraničný investor, ktorý slovenský podnik využil iba v štýle dojnej kravy... Dokonca ešte je aj čas na to, aby sme dúfali, že takéto podniky získame opäť pod kontrolu štátu. Je však naozaj ešte čas?

V každom prípade štát musí vlastniť strategické spoločnosti.

A ospravedlňujem sa za nasledujúce výrazy, ale za škandalózne a nehorázne považujem to, že dnes chce EPH za trisťpäťdesiat miliónov eur kúpiť tridsaťtri percent akcií Slovenských elektrární. Nedá mi neurobiť ešte raz apel smerom k predsedovi vlády, aby v tomto urobil poriadok so svojou vládou a so svojím ministrom hospodárstva. A to aj napriek závažným medzinárodným udalostiam, ktoré sa v súčasnosti dejú.

• Nedávno sa bývalý premiér Mikuláš Dzurinda a súčasný premiér Robert Fico častovali názormi na to, aká mohla byť suma, za ktorú sa dali predat' naše elektrárne. Dzurindova vláda ich predala za miliardu eur a bola podrobená ostrej, a dodajme aj oprávnenej kritike, že predala vlajkové lode štátu príliš lacno.

Aj trisťpäťdesiat miliónov eur je len tridsaťpäť percent skutočnej súčasnej hodnoty tých akcií. To je ako keby ste si kupovali auto v „akcii“ za šesťdesiatpäť percent jeho skutočnej bežnej predajnej ceny. Preto nemôžem pochopiť nečinnosť vlády. Ešte v marci som bol ako-tak pokojný. Vtedy predseda vlády Robert Fico ubezpečil, že predaj akcií budeme blokovať dovtedy, kým nebudú dostavané Mochovce. V auguste minister hospodárstva informoval, že vláda ešte nemá koncepciu, čo podnikne. Medzitým šikovní finanční žraloci – a aby bolo raz navždy na Sloven-

sku jasné – J&T sa rovná EPH, je to tá skupina, ktorá už má Tatry, myty, televízie, reklamné agentúry a tá skupina, ktorá mi za toto určite naloží – sa dnes uchádza prostredníctvom EPH o podiel v Slovenských elektrárnach.

• Voči finančnej oligarchii je to dosť trúfalé vyjadrenie!

Ale ja mám aj svoju hrdosť. A mám jej dosť aj na to, aby som verejne povedal, že by si už mohli uvedomiť, kde by mali prestať. Kde by sa nemali starať do toho, čo má byť naše štátne. A štátne to musí byť jednoducho preto, že štát musí mať kontrolu nad strategickými podnikmi, z ktorých bude platiť ľuďom, ktorí to potrebujú, napríklad sociálnu pomoc, z ktorých bude čerpať zdroje na platy učiteľom, zdravotníkom.

• SNS už viackrát požadovala do ústavy zakotviť ochranu strategických podnikov.

Ano, viackrát sme zdôraznili, že treba prijať ústavný zákon o ochrane strategických spoločností, aby sa predišlo ich ďalšiemu rozpredávaniu. Zákon by ukladal povinnosť vláde odkúpiť, spravovať a rozvíjať majetkové účasti v strategických spoločnostiach tak, aby štát nad nimi už nikdy nestratil kontrolu. Zakazoval by akejkolvek vláde nakladať s majetkovými právami v strategických podnikoch tak, aby štát v nich nestratil majoritu. Strategický podnik by mal byť tiež definovaný zákonom, oso-

SNS chce späť strategické podniky

bitne v prípade energetiky, plynárenstva, petrochemického priemyslu či telekomunikácií. Takéto spoločnosti musia byť v štátnych rukách bez ohľadu na to, aká vláda stojí na čele štátu.

• Tak si povedzme, čo by sa nemalo stať a naopak, ako by sa to mohlo riešiť.

Keď dovoli štát vstúpiť finančným žralokom pŕichu do strategickej spoločnosti a potom bude deklarovat' zlepšenie pozície, keď už tam bude aj tretí subjekt, tak bez súčinnosti s ním sa to dosiahnuť nedá. Veď nebudú finanční žraloci diktovať vláde, kto a za akých podmienok odkúpi zvyšný podiel. Nemohlo by to teda byť opačne? Navrhujem, aby vláda odkúpila všetkých šesťdesiatšesť percent akcií Enelu za sumu, o ktorej sa hovorí, a v rámci medzinárodného tendra ich predala za trhovú cenu. Hoci aj finančným žralokom, ale za trhovú cenu. Bolo by to spravodlivé a čestné. Okolité štáty skupujú podiely od zahraničných spoločností, vezmite si napríklad Poľsko a Maďarsko. Poľsko teraz zmrazilo akékoľvek nakladanie s majetkom štátu.

Na záver zopakujeme, že vláda SR chce podpísať pri predaji tridsiatich troch percent akcií SE s Enelom, s talianskou firmou, memorandum o porozumení, v ktorom si uplatní opcii na získanie sedemnástich percent akcií elektrární po dokončení tretieho a štvrtého bloku jadrovej elektrárne v Mochovciach. Najnovšie to po rokovaní kabinetu avizoval premiér Robert Fico.

Energetika je strategické odvetvie, ale zisky z neho už roky tečú do vreciek zahraničných podnikateľov.

O ČOM JE REČ

Francúzsky spisovateľ André Maurois svoju skúsenosť z prvej svetovej vojny opísal v románe Mlčanie plukovníka Brambla. V tejto protivojnovnej prvotine nechal prehovoriť francúzskeho oficiera La Paugeho, ktorý uviedol, že od roku 1100 do roku 1900 bolo Anglicko štyristodevätнадцать rokov vo vojne. Francúzsko bolo na tom podobne, niekoľko rokov hore-dolu. Podľa údajov, ktoré spisovateľ vkladá do úst tohto dôstojníka, zahynulo vtedy vo vojnách deväťnásť miliónov ľudí, ich krv by vraj naplnila tri milióny sudov s objemom stoosemdesiat litrov. Podľa neho by to stačilo udržiavať v chode krvavú fontánu s prítokom sedemsto litrov za hodinu od začiatku ľudských dejín až dodnes...

Maurois do tejto vojnovnej štatistiky nezahrnul ešte prvú ani druhú svetovú vojnu. Nedozevedeli sme sa síce, či do toho zarátal aj krv, ktorá vytekla vo všetkých rebéliách a povstaniach, preto nebudem ďalej tieto výpočty uvádzať. Nedá mi však, aby som nespomenul aspoň dve veľké revolúcie, ktoré sa v mnohom podobajú. November bol príležitosťou na to, aby sme si pripomenuli najmä jednu z nich, aj keď sa už síce neoslavuje, no pod skratkou VOSR sa o nej neprestáva písať a hovoriť. Pripomínali nám ju

aj mnohé, tzv. farebné revolúcie z nedávnych rokov najmä vtedy, keď začali prerastať do občianskej vojny. Ani jedna z nich, nech už vypukla kdekoľvek vo svete, nás totiž nepresvedčila, že by bola civilizovanejšia a humánnejšia. Každá z nich si vyžiadala veľa krvi a veľa ľudských životov.

Revolúcia ako test národa

Rudolf SLEZÁK

Revolúcie sa začínajú heslami o spravodlivosti a ideáloch, o slobode, o odstraňovaní biedy a utrpenia, príslubmi šťastia a blahobytu. Tak sa začala aj jakobínska revolúcia vo Francúzsku, keď tí najbiednejší začali stínať hlavy aristokratom a duchovenstvu a napichovali na vidly každého, kto neprejavil dostatok nadšenia pre nové poriadky. Stačilo iba malé podozrenie a už vliekli človeka na popravnisko pod gilotínu... Historik Simon Schama v knihe Občania spomenul z tých čias prípad vyhľadaného aristokrata, ktorý sa prezliekol do plebejských šiat a zastavil sa v hostinci, kde si objednal praženicu z dvanástich vajec. To ho prezradilo, pretože chudák si

v časoch krízy nemohol dovoliť taký „luxus“ a praženicu z toľkých vajec. Napokon, praženica už nie je jedlo pre chudobných ani po tej našej revolúcii...

Vodca ruskej proletárskej revolúcie V. I. Lenin pozorne študoval históriu i priebeh buržoáznej revolúcie vo Francúzsku, aj to, ako

ľudia reagovali na podobné prípady. Pochopil, že ak chce mať na svojej strane lovcov aristokracie, musí ich patrične motivovať. Preto po výstrele z Aurory a „útoku na Zimný palác“ nasledovali dekréty a vyhlásenia – fabriky pracujúcim, pôdu roľníkom, slobodu pre všetkých. Ulianov mal s Robespierrom veľa spoločného. Ani o jednom z nich by nikto nemohol povedať, že boli „ľudožrúti“. To až revolúcia ich presvedčila, že bez potokov krvi to nepôjde.

Zákonitosti všetkých revolúcií sú všade rovnaké, vždy pride aj na popravy, väznenia, aj na pamätníky predošlých režimov a na stavanie nových. Revolúcia pretvára ľudí aj ich vodcov. Pretvorila i Robes-

pierra, ktorý snival o akejsi cnostnej republike, no zaplavil Francúzsko krvou. Pretvorila aj intelektuála Lenina, ktorý namiesto kníh začal písať na papier rozsudky: zastrelíť, zastrelíť... Spomeňme si na Jurovského, ktorý tak chladnokrvne vystrelil celú cársku rodinu. Pred revolúciou prosil Leva Tolstého o radu, či je morálne, že žije so ženou, ktorej muž je vo vyhnanstve. Až revolúcia z neho urobila bezcitného vraha...

Revolúcie nevznikajú náhodou, vždy však dokážu ľuďom pomôcť hlavy. V roku 1914 prosili ľudia pred Zimným palácom svojho cára, aby vstúpil do vojny. A tí istí ľudia ho o tri roky zvrhli a želali si jeho smrť. Každá revolúcia chce v histórii zaujať čo najdostojnejšie miesto, aj keď porobila z ľudí zvery. Preto necitím obdiv k francúzskej, ruskej, ukrajinskej ani k nijakej farebnej revolúcii v Afrike alebo kdekoľvek vo svete. Vždy tam bola krv, násilie, utrpenie a chaos. November je však mesiac, keď si pripomíname aj tú našu revolúciu z roku 1989 s prívlastkom „nežná“. Dnes by sme sa určite hanbili, ak by vtedy tiekla krv. Otestovala si národ, koľko je v ňom krvilačnosti. Aj tak si však myslím, že pravdu mal Václav Klaus, keď v súvislosti s ňou povedal: „Nijaká revolúcia sa nerobí preto, aby sa mal každý dobre.“ S týmto výrokom by asi súhlasil aj André Maurois...

Ludovít Štúr v podaní Juraja Sarvaša prehovoril v Moskve Ruská kultúra má stále čo povedať

Ruská spoločnosť Ludovíta Štúra jestvuje od júna a už začiatkom novembra predstavila nový almanach Devín za prítomnosti prvých hostí zo Slovenska. Boli nimi herec, recitátor, scenárista, režisér a pedagóg, ale najmä štúpenec a propagátor štúrovských tradícií Juraj Sarvaš a mladá herečka a speváčka Mária Olejníková. „Bol to pre mňa až magický zážitok recitovať Štúra v Moskve v rámci dvojstého výročia jeho narodenia, presvedčil som sa, že si stále máme čo povedať, pretože ruská kultúra je neodmysliteľnou súčasťou Európy,“ povedal pre SNN po návrate Juraj Sarvaš.

Dušan D. KERNÝ – Foto: (js)

„Pre členov a sympatizantov Spoločnosti Ludovíta Štúra v Moskve som na pôde Slovenského inštitútu recitoval nielen Štúrovu báseň Rozlúčenie, ale aj jeho reč na zasadnutí uhorského snemu, známy prejav o jazyku, o obhajobe slovenčiny z 15. januára 1848, o potrebe udržať v školách materinskú reč, vo vtedajších našich podmienkach slovenčinu namiesto maďarčiny. Recitoval som Sládkovičovú Marínu, bol to prvý takýto prednes na ruskej pôde. Sládkovič má motto z Puškina, a tak som v ruštine recitoval Puškinov Zimný večer,“ dodal pre SNN okrem iného J. Sarvaš.

Mimoriadne ocenil pôsobenie profesorky Lomonosovovej univerzity A. G. Maškovovej pri zakladaní a činnosti Spoločnosti Ludovíta Štúra a vydání almanachu. Prvé vydanie približuje zo slovenskej

literatúry mená ako Peter Krištúfek, prof. Ján Zambor, Margita Figuli, Tomáš Winkler. Rozširuje záujem o slovenskú literatúru. Je to nový priestor pre slovenskú literatúru. Preklady do ruského jazyka majú, samozrejme, pre nás veľký význam, a isteže význam aj pre Rusov. Môže to byť rozprúdenie záujmu o slovenčinu, o Slovensko. Ako odznelo z úst veľvyslancu P. Priputena, spoločnosť L. Štúra je mostom na ceste rozvíjania ešte intenzívnejšej a plodnejšej spolupráce v už aj tak veľmi aktívnych kultúrnych vzťahoch medzi oboma štátmi.

„Pre mňa osobne bolo veľkým povzbudením, že v almanachu, symbolicky nazvanom Devín, bol už preklad mojej hry Orol Tatranský. Prof. Maškovová videla predstavenie na Slovensku, ktoré hráme a po prvý raz sme uviedli vo zvolenskom divadle. Mimoriadne ju to zaujalo,

až natoľko, že v súčasnosti je už k dispozícii ruský preklad. Myslím si, že je to výpoveď nielen o našich dejinách, ale aj o význame štúrovského výročia pre zahraničie, osobitne v ruskom alebo slovanskom prostredí. Jednoducho toto aj dnes, alebo najmä dnes, prítahuje alebo môže zaujať ruského či už čitateľa, príjemcu, môže mu priblížiť Slovensko a jeho historický vývoj,“ konštatoval J. Sarvaš.

Keďže J. Sarvaš bol v Moskve na sklonku roku sedemdesiateho výročia skončenia druhej svetovej vojny, v programe k tomuto výročiu, ktorý vďaka spolupráci s herečkou a speváčkou Máriou Olejníkovou trval vyše poldruha hodiny, zarecitoval aj báseň My pobeďili – Zvíťazili sme. Sú to verše Isakovského z roku 1945: my pobeďili, družia, graždani, narod, my pobeďili nad zlom – to je odmena za náš pot a krv.... Je to azda ešte aj dnes pripomenutie si, čo by sa bolo stalo so Slovanmi, keby bol pochod nemeckej mašínierie víťazný. Predniesol tiež báseň Konstantina Simonova, kedysi chýrneho vojnového korespondenta, List žene padlého druha. Je to ojedinelá výpoveď o tom, ako zasahuje krutosť vojny do ľudských osudov.

„Pre mňa mala návšteva Moskvy v tomto čase veľký význam, treba to pestovať, treba vzťahy rozvíjať, uvedomil som si to aj na divadelnom predstavení v slávnom, svetovo známom MCHAT-e. Videl som tam divadelné predsta-

J. Sarvaš mal v Moskve úspech.

venie Gogoľových Mŕtvych duší, teda dobre známy text a predstavenie často hrané aj u nás. Na inscenácii sa podpísal osemdesiatnik Oleg Tabakov, premiéra bola v roku 2006 a doteraz sú predstavenia vypredané. Mne sa ušlo miesto v hereckej lóži. Bola to pre mňa ukážka divadelného majstrovstva svetovej úrovne. Opäť a s novou intenzitou, keďže Tabakova som videl v Moskve aj ešte pred štyrmi desaťročiami, uvedomil som si nerozlučnosť ruského a európskeho divadla, spolunáležitost, vzájomnú prepojenosť, integrovanosť. Myslím si, že vzťahy treba rozvíjať, že to má nemalý význam, veď je to skutočne svetové divadlo a herci. Isteže sa ma to týkalo aj emocionálne, bol som dojatý, ale ide najmä o pragmatické poznanie, že my Slováci máme do Ruska v mnohom dvere otvorené. Nadväzovanie či udržiavanie divadelných vzťahov s ruskou divadelnou scénou, s prostredím ktoré je neodmysliteľné od Európy, nám len pomôže rozšíriť si obzor. Týka sa to iste aj umeleckých škôl a ide aj o to, že Rusko nie je len Moskva.“

NA OKRAJ

Vojenské letectvo štátu Severoatlantickej aliancie zostrelilo ruské vojenské lietadlo – stalo sa tak po prvý raz. Dôvod je úplný chaos a nedostačujúca komunikácia nielen medzi NATO a Ruskom, ale aj medzi Spojencami navzájom. Prezident Putin povedal, že zostrelenie je nožom do chrbta. Dá sa povedať, že tie chrbty boli dva. Nielen ruský, ale aj francúzsky. Všetko sa totiž zbežlo niekoľko dní po tom, čo Rusko a Francúzsko v spojeneckom duchu začali spolupracovať na potlačení terorizmu.

Zlyhávanie Západu

Ale zároveň na posilnení podmienok na pokračovanie prelomových viendenských rokovaní o riešení sýrskeho konfliktu za širokej účasti všetkých medzinárodných i blízko východných hráčov. Po zostrelení ruského lietadla Tureckom – členom NATO – je situácia na bode mrazu. Lepšie by bolo asi povedať na začínajúcom bode varu – je totiž zrejme, že za takejto situácie bude vojna pokračovať v rôznych podobách ďalšie desaťročie. Turecko ako keby vygumovalo úsilie iného člena NATO – Francúzska. Prezident Hollande bol práve vo Washingtone, aby pred rokovanim v Berlíne a potom v Moskve urobil všetko na posilnenie podmienok na politické riešenie. Jednou z jeho dôležitých častí je práve Rusko. Turecko tak nezostrelilo len ruský stíhací bombardér, ale uzemnilo aj francúzsku politiku. Nikto nevie, ako vzniknutú situáciu riešiť tak, aby si zachovali svoju tvár traja prezidenti – ruský, francúzsky, ale aj turecký.

Je na neuverenie, ako NATO a EÚ usilovne podporuje Ukrajinu s jej novou doktrínou o ruskom agresorovi a zároveň sa rozpadol jednotný postup NATO, pokiaľ ide o Sýriu. Na mákkom podbrušku Európy horí konflikt. Je jasné, že milión utečencov z tejto oblasti nezvládne. Je to neintegrovateľná masa. A zároveň jeden z členov NATO vystupňuje priame vojenské napätie. Kto je vlastne nepriateľom v Sýrii? Je ním Rusko, alebo sú ním teroristi najrozličnejšieho razenia? NATO pred vyše mesiacom podporilo turecké letecké útoky na sýrskom a irackom území. Pritom v NATO sa zrejme nevytvorili nijaké mechanizmy na vzájomnú vojenskú informovanosť, pretože v oblasti sa pohybovalo letectvo niekoľkých štátov. Je to zlyhanie. „Naše“ televízie nás „ušetrili“ dlhých scén, ako moslimskí ozbrojenci strieľajú po katapultovaných ruských letcoch na padákoch s nadšenými výkrikmi: Aлах je veľký! Tie sa opakujú na zemi nad nehybne ležiacim telom ruského pilota. To isté zvolanie sa možno bude ozývať aj pri najbližšom teroristickom útoku v niektorom z hlavných miest Európy.

(ddk)

Juraj Sarvaš v rozhovore so slovenskými diplomatmi v Moskve.

Tridsaťpäť rokov od zavraždenia legendárneho Johna Lenona

Mark Chapman zabil svojho boha

Stalo sa to 8. decembra 1980. Americké úrady sa už osem rokov pokúšali vyhostiť britského speváka, niekdajšieho člena nezabudnuteľných beatlesákov – vždy narazili na masívny odpor jeho nadšencov. Lenon svojimi pesničkami mohol naďalej odhaľovať americkú imperiálnu politiku, žalovať ju za vojnové tragédie, za pažravosť bohatých, za Kóreu, Vietnam...

Prezident Nixon vydal vtedy rozkaz bezpečnostným silám: Vyhodte Lenona. Úrady rozkaz prijali a začali na speváka zbierať dôkazy. Nijaké vážne však nenašli. Vyrobili sa ich báli, Lenon bol pod drobnohľadom médií a svojich fanúšikov. Skôr ako stihli zrátať Lenonov účet, padol Nixon – po afére Watergate. Konečne v roku 1976 dali úrady Lenonovi, Yoko Ono a ich malému Seanovi povolenie na trvalý pobyt.

Rodina si prenajala luxusný byt v komplexe Dakota, vo štvrti umelcov Greenwich Village, v dome, v ktorom kedysi býval svetoznámy dirigent Leonard Bernstein i režisér Alfred Hitchcock. Štyrikrát do týždňa chodil Lenon pracovať za klavír alebo s gitarou pred mikrofón hudobného štúdia, obyčajne od desiatej do desiatej.

Američan Mark Chapman z Arkansasu bol v Honolulu nemocným ošetrovateľom. Lenon ho fascinoval. Začal sa obliekať ako on, nosil také isté okuliare, napodobňoval jeho účes, úsmev a gestá, dokonca si vzal za ženu Japonku a ešte aj staršiu od seba, presne ako jeho idol. Do New Yorku prilietel začiatkom decembra 1980, aby si dal Lenonom podpísať jeho platňu. V osudný deň sa presťahoval z lacného penziónu do hotela

Sheraton, vzal si izbu za stodesať dolárov na noc a do knihy hostí sa zapísal: John Lenon.

Začiatok decembra bol v New Yorku mrazivý, s dažďom a víchricou. Zrazu sa ôsmeho decembra vyčasillo, teploty stúpili a slnko osušilo ulice Manhattanu i listami posypané chodníky Central parku. O pol desiatej vyšiel Lenon na slnkom zaliaty dvor, zvitl sa s opatrovateľkou ich dieťaťa, ktorá prišla do práce, chvilu sa venoval lovcom autogramov, až vyšla z domu aj Yoko a do dvora vošiel šofér, aby ich zaviezol do štúdia. Vtedy Mark Chapman nastříl Lenonovi na podpis poslednú jeho platňu Double Fantasy. Lenon sa ho ešte stíhol opýtať, ako sa volá, aby mu priložil osobné venovanie, dokonca sa ho ešte opýtal, či má na konci jedno alebo dve „n“, ale Ono ho už durila do auta. Tak naskočil a platňa zostala bez jeho podpisu.

Na dvore sa obšmietal aj fotoreportér Paul Goresch, žijúci z momentiek slávnych ľudí, ktoré núkajú rozličným časopisom. Všimol si sklamaného mladého muža s vytrčenou platňou v ruke a prišiel k nemu.

– Nepopísal ti ju?
– Nestíhol. Žena ho odvolala.

– Nič si z toho nerob. Buď tu o desiatej. Vtedy sa vracia z roboty. Podpíše sa ti. Už sa nebude nikam náhlit.

Lenon v ten deň pracoval do pol jedenástej. Yoko mu zavolala šoféra a pred jedenástou boli na dvore. Šofér mal nejaké povinnosti, a keďže prichádzali neskôr ako zvyčajne, tak ani nevošiel do dvora. John a Ono vystúpili ešte na ulici. Zrazu pred nimi stála postava malého muža. Lenon si asi uvedomil, že je to ten človečik z rána, prinajmenšom okuliare mu mohli byť povedomé.

– Pán Lenon? – spýtal sa mladý muž. – Ste predsa pán Lenon?
John prikývol.

Muž stísol spúšť. Päťkrát za sebou.

John spadol k nohám svojej ženy. Tá hrozne vykrikla. Vybehol vrátnik a vrhol sa na muža s pištoľou, ktorý tu stál ako prikovaný. Nebránil sa. Čakal tam, kým neprišla polícia. Ešte sa obzeral, keď Lenona nakladali záchrancovia do sanitky.

John Lenon omedlho zomrel v Rooseveltovej nemocnici. Vtedy už jeho krutý vrah Chapman vchádzal do cely.

(Podľa dobovej tlače jč)

NÁZOR

Málokto vie, že už pracovná „proletárskeho internacionalizmu“ Karol Marx a Fridrich Engels boli zarytými protislovenskými rasistami, ale je dokázaným faktom, že v tejto ideológii predbehli maďarského fašistu Horthyho najmenej o sedemdesiat rokov. Napríklad v Engelsovom diele Demokratický panslavizmus nájdeme v jeho osobnej korešpondencii s Marxom aj takéto brutálne rasistické a genocídne názory a zámery: „... ukazuje sa, že zločiny Nemcov a Maďarov na Slovanoch patria k najlepším a najspravodlivejším činom, akými sa náš a maďarský národ môžu v dejinách pochváliť.“

Janičari sú v podstate nutní

Na sentimentálne frázy o bratstve, ktoré sa nám predkladajú ... odpovedáme: Nenávisť k Rusom bola a zostáva prvou revolučnou vášňou Nemcov, od revolúcie sa k nej pripojila nenávisť k Čechom a Chorvátom; spolu s Maďarmi môžeme zabezpečiť revolúcie len najrozhodnejším terorom proti slovenským národom ... a žiadne frázy, nijaké odkazovanie na neurčitú demokratickú budúcnosť týchto krajín nám nebráni, aby sme so svojimi nepriateľmi zaobchádzali tak ako s nepriateľmi.“ Toto hovorí za všetko! Tak ako to hovorí aj Vyhlásenie VPN a MNI zo 4. 1. 1990, hoci sa tvári antikomunisticky. A takéto protislovenské rasistické principy boli uplatňované v slovensko-maďarských reláciách aj za komunistov. Stačí si spomenúť, že prepočetná kultúrna činnosť Slovenskej ligy na južnom Slovensku bola po víťazstve komunistov zastavená jej pričlenením k Matici slovenskej a že rovnako prepočetná kultúrna a spolková činnosť Matice slovenskej bola potom taktiež zakázaná, ba zákonom z roku 1951 bola zrušená aj jej členská základňa a miestne odbory i dovtedajšia starostlivosť MS o Slovákov v zahraničí. Ale „v súlade s marx-leninskou národnostnou politikou KSC“ (taká je dikcia príslušného zákona) bol v roku 1949 založený Čemadok (Čsehslovákiai, Magyar Doplgözök Szövetése – Kultúrny zväz maďarských pracujúcich v Česko-Slovensku), určený výslovne na spolkovú činnosť s plnohodnotnou členskou základňou a miestnymi odborníkmi i s územnou organizačnou nadstavbou, úplne financovaný zo štátneho rozpočtu. A tento spolk, ignorujúci aj vo svojom názve ešte aj po 1. januári 1993 zánik ČSFR, je celou svojou činnosťou až dodnes účinným nástrojom v rukách vodcov maďarskej štatistickej menšiny na Slovensku, ktorí sa pri všetkých príležitostiach boľševicky jednomyselne a nekompromisne postavili proti sebauročovacímu právu slovenského národa presne v intenciách K. Marxa a F. Engelsa z roku 1848. Na maďarskej strane sa napríklad systematicky klamlivo historizuje a do neba sa vychvaľujú také pofidérne osoby, akými boli slovenskí renegáti Ľudovít Košut a Petrovič – Petőfi, alebo napríklad maďarskí janičari tureckej Osmanskej ríše Bočkaj, Betten, Tököli a dvaja Rákociovci, čím sa v hlavách Maďarov zámerne a cielene deformujú celé uhorské dejiny. O uhorskej kráľovskej korune, zhotovenej až v 13. storočí, sa napríklad tvrdí, že bola „svätoštefanská“, ba nazýva sa aj blasfemicky Maďarskou Svätou Korunou, ktorá vraj nie je predmetom, ale živou bytosťou, prenášajúcou údajne svoju mystickú nadpозemskú silu na svojich nositeľov!

(jh)

Rozhovor s Júliom HANDŽÁRIKOM, ekonómom a publicistom

Pred problémami nezatváram oči

Július Handžárik do slovenskej publicistiky vstúpil intenzívne začiatkom deväťdesiatych rokov, keď predtým publikoval najmä odborné ekonomické články. Nové spoločenské pomery mu umožnili fundovane sa vyjadrovať aj k spoločenským a historickým témam, čo napokon vyústilo do autorstva niekoľkých uznávaných kníh literatúry faktu. Tituly ako Maďarské podvody, Trianonská trauma, Pohľady zvnútra či Maďarské blúzenie patria k tomu najinšpiratívnejšiemu, čo si čitateľ môže v danej oblasti vybrať. Július Handžárik nedávno oslávil významné jubileum – osemdesiatpäť rokov.

Zhovárал sa Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

• Ste autor literatúry faktu, máte na konte niekoľko kľúčových kníh z oblasti slovensko-maďarských vzťahov, no zároveň vás širšia verejnosť pozná aj ako publicistu, ale i makroekonóma. Predsa len, čím sa cítite byť najviac a ktorá z vymenovaných oblastí je vám najbližšia.

To je ťažká otázka, ale najbližšia mi je zrejme tá oblasť, ktorú som nerobil len na začiatku svojej pracovnej kariéry, ale o tej sa zmieňovať nebudem. Takže celý život som robil v oblasti ekonomiky a makroekonomiky, a to mi je blízke, pretože keď človek niečo robí desiatky rokov, tak sa mu to zažerie pod kožu. Publicistika a ostatné veci vyplynuli len z tlaku doby. Keď ma čosi tlačilo tak, že to treba napísať, tak som napísal, ale ani vo sne mi nenapadlo, že budem tak intenzívne publicisticky činný. Predtým som uverejňoval odborné články, vyslovene vychádzajúce z môjho profesionálneho zamerania, ale postupom rokov som čoraz viac začal zužitkovať fakty z histórie, ktorá je vlastne mojou celoživotnou vášňou. Podľa mňa, kým je človek schopný vstrebávať nové informácie a dávať ich do vzájomnej súvislosti, dovtedy žije.

• Ako sa vlastne zrodilo rozhodnutie začať vydávať knihy žánrovo patriace do literatúry faktu?

Celé to vzniklo vlastne na cudzí podnet. Prišli poprevratové roky, keď bola publicistika vo veľkom rozmachu. Bolo treba sa vyjadriť k niektorým žeravým otázkam a mne to jednoducho nedalo. Nie som z tých, ktorí pred problémami zatvárajú oči. A to, či som hovoril svojim perom správne alebo nesprávne, to nech posúdi čitateľ. Dost som toho popísal v rôznych časopisoch a novinách, až prišli ľudia, ktorí povedali, aby som to dal dohromady, že to dáme von. Nebolo to teda z môjho podnetu. Nemal som nikdy myšlienku alebo ideu, že budem spisovateľ. Napokon sa to takto vyvrátilo a ja som rád, že čitateľa o moje knihy mali a majú záujem.

• V roku 1992 ste získali spolu s Milanom Augustínom cenu Sloveny New York a Literárneho týždenníka za Dejiny česko-slovenských vzťahov. Čo to vtedy pre vás znamenalo?

Bola to pre mňa veľká pocta. Po prvé preto, že to bolo s Milanom Augustínom. To je naozaj veľmi dobrý historik. Ja som do tejto témy dával len poznatky, ktoré som získal na celoštátnej úrovni v oblasti makroekonomiky. Zrejme to, čo som tam dával v rámci témy „doplácania Slovenska na celoštátnu ekonomiku“, zavážilo. Táto téma sa rozoberala od roku 1918. Najprv sa v dvadsiatych rokoch zruinoval celý slovenský priemysel, ktorý bol menej vyspelý než český. Samozrejme sa muselo doplácať na slovenský národný dôchodok, lebo na Slovensku sa neprodukoval v takej miere, ako sa produkoval v Česku. Potom sa po druhej svetovej vojne ťažkopádne budoval na Slovensku ťažký priemysel, ktorý si nevyža-

doval nejakú vzdelanú pracovnú silu a ani vo väčšej miere neprodukoval národný dôchodok. Ten produkovali české podniky, ktoré finalizovali a následne predávali slovenskú priemyselnú produkciu. Toto boli mechanizmy, v ktorých som žil, videl som ich a nedalo mi na to nereagovať. Musel som. Najmä preto, že v tejto oblasti stále koluje množstvo poloprávd, ak nie priamo klamstiev.

• Vo svojich historických knihách poukázate na upravenie dejín Rakúsko-Uhorska na prospech Maďarov. Existuje teória, že je to preto, lebo sa maďarské etnikum ocitlo osamotené v prostredí slovanských a germánskych kultúr a z týchto dôvodov reaguje takto neférov a útočne.

Tak to je skutočne ťažko z tohto hľadiska posúdiť. Je to jeden z názorov. Ja by som povedal, že dôležitejší je ten fakt, že politika sa robí s ľudom. A keď politik si chce získať dôveru, a povedzme si priamo aj hlas ľudu, tak musí vyrukovať pred ľud s takými myšlienkami, za ktorými ten ľud ide. Ja som v maďarskom prostredí žil a viem, že maďarský ľud je veľmi nasiaknutý šovinizmom a maďarským nacionalizmom. Jednoducho takmer storočná ideologická masáž urobila svoje.

• Slovensko je na tom z vonkajšieho pohľadu dosť bizarne. Na rozdiel od susedných Čechov tu máme dosť početnú časť slovenskej inteligencie, ktorá hani všetko slovenské, znižuje význam slovenskej národnej kultúry, sype si popol na hlavu napríklad v súvislosti s prvou Slovenskou republikou a sype si popol na hlavu s niečím takým efemérnym, ako je európsky národ. Čím to je, že tu máme dosť početných ľudí, ktorí zaznávajú v rámci histórie národ a jeho význam?

Nechcem to zovšeobecňovať, ale myslím si, že tá príčina je jednoduchá. Okolité národy vždy mali svoju štátnosť. Slovenský národ od 10. storočia, keď svoju štátnosť stratil, tak svoju štátnosť nemal, okrem krátkeho obdobia Prvej slovenskej republiky, a preto sa pocit vlastnej štátnosti, vlastnej suverenity nevil. Tí, ktorí túto štátnosť nechceli, tak urobili mediálne všetko preto, aby zasiali do hláv pochybovanie o vlastnej histórii a podobne. Po obnovení slovenskej štátnosti, teda po vzniku Slovenskej republiky 1. januára 1993, nezvíťazili paradoxne tie sily, ktoré si uvedomujú dôležitosť slovenskej štátnosti a v dôsledku naivty voličov zostávajú pri moci tí, ktorí slovenskú štátnosť znevažujú alebo spochybňujú.

• Vy pre svoje knihy, ale aj pre svoje publicistické pôsobenie – novinárske napríklad v Republike a Slovenskej Republike, bývate často terčom útokov ľudí, ktorí všetko slovenské považujú za nacionalistické...

O tom sme už síce hovorili pred chvíľou, ale zopakujem, je to preto, lebo tí, ktorí vládnú,

nemajú záujem na tom, aby ľudia boli na svoju štátnosť hrdí... Slovensko je v tomto ohľade zo všetkých postkomunistických krajín na tom najhoršie. Poľsko, Česko no a najmä Maďarsko sú vo vnímaní vlastných dejín ďaleko pred nami. Niekedy mi to všetko pripadá ako nenápadne organizovaný komplot, aby sa Slováci, preboha, nezačali národne uvedomovať.

• Ale určitú úlohu v tom hrajú aj médiá, a to vrátane verejnoprávneho.

Žiaľ, z tohto vidieť, že s výnimkou krátkeho obdobia slovenskú politiku neovládajú proslovenské sily, ale sily, ktoré sú protislovenské, a tým aj protidemokratické, pretože ak je niekto proti domorodému ľudu, ten nemôže byť demokratom, lebo demos je ľud.

• Spolupracovali ste s viacerými periodikami. Kde ste sa ako publicista cítili najlepšie?

Ako publicista som sa najlepšie cítil v tých prvých žeravých poprevratových rokoch v denniku Republika a v týždenníku Zmena. Bol tam kolektív ľudí, s ktorými som si rozumel nielen profesionálne, ale najmä ľudsky. Som však optimista a stále verím, že sa situácia v mediálnej sfére obráti priaznivejším smerom. Tým myslím priaznivejším pre Slovákov.

• Keď sledujeme generáciu súčasných mladých publicistov, ktorí majú obrovský prístup k informáciám, napríklad aj vďaka internetu, zdá sa, že mnohí z nich píšú tendenčne. Myslíte si, že je to ako v prísloví – Koho chleba ješ, toho pieseň spievaj?

Ako mám odpovedať na otázku, ktorá bola už zodpovedaná? Odpoviem teda na tú otázku. Ktoré noviny sú slovenské z hľadiska vlastníctva? Lebo len ten podnik, tie noviny sú slovenské, ktoré vlastní slovenskí občania slovenského zmysľania. Ak ho vlastní cudzinec, tak to nie je slovenský podnik. Ak noviny vlastní cudzinec, nemôžu byť slovenské, aj keď sa v nich píše po slovensky. Nepoznám, žiaľ, mienkotvorné noviny, ktoré sú slovenské. To je jedna z katastrof, ktoré sme nechali dopustiť v rámci pluralitnej demokracie. Jedny noviny sme mali nechať ako proslovenské. A hlavne spomínané verejnoprávne médiá by mali ostať proslovenské a neslúžiť voľajakým momentálnym politickým záujmom podľa nominácie generálneho riaditeľa.

• Teraz je dosť horúcou témou takzvaná utečenecká kríza. Podľa niektorých analytikov by mala sa skončiť tým, že budú v podstate zlikvidované národné štáty na prospech nejakého efemérneho „európskeho národa“.

Tento zámer na pozadí akcie, novinármi nazývanej imigrantská kríza, môže byť reálny. Používanie výrazu „utečencstvo“ je sebaklam. Zhruba do septembra sa používal výraz migrácia, až potom sa začalo používať slovo

Jubilant Július HANDŽÁRIK.

utečenec, asi na signál niekoho tajuplného, o kom nevieme, kto to je. Povedzme si to na príklade ich štátov a našich štátov. Všetky to sú ľudia, ktorí odchádzajú zo štátov, v ktorých my sme nastolili takzvané demokratické režimy, ak hovoríme o Afganistane, Iraku a Sýrii. Pritom sú to občania štátov, s ktorými sme vo vojnovom stave. Nazvime to, že v stave okupanta voči okupovanému. Ide o krajiny, kde sme vlastne my rozpúťali vojnu. Tým myslím NATO, ktorého sme súčasťou a ktoré sa, bohužiaľ, začína správať neštandardne voči tomu, čo by sme mali cítiť najviac. Tým niečím myslím demokraciu v tej pravej podobe.

• Čím momentálne žijete? Čo pripravujete nové?

V mojom veku by bolo ľahkomyselné robiť si voľajaké ďalekosiahle plány. Lenže niektorí vydavatelia na mňa naliehajú, aby som dal dohromady nejaké nové veci, a tak sa zasa vraciam k svojim archívom. Stále okolo nás existujú veci, ktoré ma pália a človek ich nemôže prejsť mlčaním.

• Rád by som tento rozhovor ukončil vtipnou príhodou, na ktorú som narazil v jednom z rozhovorov s vami. Ako to bolo s tou riedkou kašou?

Tak to sa stalo na jednej vedeckej konferencii, kde účastníci veľmi rozprávali o autonómnosti a neautonómnosti, o tom, ako kto prišiel a neprišiel, kto sa tu usadil na území takzvanej Karpatskej kotliny. A nieslo sa to všetko, povedal by som, vyslovene v maďarómskom duchu a s takými argumentmi, ktoré boli len frázy alebo bublinami na úrovni tých stredovekých kronikárov, ktorí si vymýšľali alebo písali na objednávku vladára. No a keď sa to už nedalo počúvať, tak ja ako človek, ktorý je z prostredia slovensko-maďarského narodený a je mi blízke, som sa prihlásil. Reku, keď to takto vyzerá, že táto prevažne maďarského živlu musí byť prejaviteľná a viditeľná aj v kultúrnej a jazykovej oblasti, nech mi prednášajúci preloží do maďarčiny vetu: „Drahá je táto riedka kaša.“ Drahý je pojem obchodný, ešte predpoľnohospodársky, lebo sa obchodovalo ešte pred vznikom poľnohospodárstva, riedky je pojem, ktorý musí poznať každý, keď začína vnímať svet, a kaša je najstaršie jedlo ľudstva všade, na každom kontinente. Pán lektor sa nadýchol ešte hlbšie, zrejme rozhodnutý odpovedať ešte razantnejšie, ale potom sa spamätal a zvysoka vyhlásil, že on sa takými hlúposťami nezaobrá. Zrejme predsa len pochopil historickú podstatu otázky, pretože tou „hlúposťou“ je totiž skutočnosť, že ešte aj v dnešnej spisovnej maďarčine znie táto jednoduchá veta takto: „Drága az a ritka káša.“

Chrám a krypta v Osadnom ako unikátny pamätník obetiam vojny

Niekoľko metrov ľudských kostí

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Jedenásteho novembra si každoročne pripomínáme ukončenie prvej svetovej vojny. Tento deň v roku 1918 o jedenástej hodine a jedenástej minúte zaznela posledná salva pri podpise prímoria medzi bojujúcimi stranami. V Compiengskom lese vo Francúzsku víťazné mocnosti Francúzsko, Anglicko, USA, Taliansko podpísali prímorie s porazeným Nemeckom, čím sa definitívne skončila prvá svetová vojna.

Chrám Nanebovstúpenia Isusa Christa v Osadnom.

Protorej Peter SOROKA.

Kostry vojakov sú tu uložené v niekoľkometrovej vrstve...

Je chvályhodné, keď zainteresovaní hľadajú riešenie aj vo chvíľach, keď to na prvý pohľad vyzerá, že sa s problémom nedá nič urobiť. Ba po rokoch ich riešenie je jedinečné, ďaleko presahujúce čas svojho zrodu. Taký je aj príbeh výstavby pravoslávneho chrámu Nanebovstúpenia Isusa Christa a krypty v Osadnom, pamätihodností z malej dedinky v okrese Snina na hraniciach s Poľskom.

■ PRIEKY O VIERU

Aby sme poznali genézu ich vzniku, musíme najprv uviesť niekoľko historických súvislostí. Prvá písomná zmienka o obci Telepovce – dnes Osadné, je z roku 1543. Obyvatelia obce boli Rusíni pravoslávneho vierovyznania. V roku 1726 miestny kňaz Simeon Rusčanský podpísal tzv. úniu s Rímom, čo znamenalo, že poddaní boli rovnakého náboženstva ako ich páni. Nechali im vieru, obrad, jazyk, kalendár, jedinou podmienkou bolo, že uznali pápeža ako hlavu cirkvi, čím sa dostali pod správu rímskokatolíckej cirkvi. Táto situácia trvala dvesto rokov. V roku 1926 sa prišli občania sťažovať miestnemu gréckokatolíckemu kňazovi na vysoké poplatky za pohreby, sobáše a krsty a žiadali ho, aby ich znížil. Tým posledným impulzom, po ktorom sa prevalil hnev občanov, bola smrť jedného z nich. Keďže ho kňaz podľa zákona musel pochovať a ženička nemala čím zaplatiť, zobral jej poslednú jalovicu z maštale. Búriacim sa dedinčanom odkázal, že aj on je chudobný, takže nemôže znížiť poplatky, a keď sa im to nepáči, nech si zavolajú pravoslávneho kňaza, ktorý im bude slúžiť zadarmo. Jeho odporúčania zobrali vidiečania vážne a šli za pravoslávny biskupom v Mukačeve, aby im poslal do obce kňaza. A tak v roku 1926 prišiel do dediny Alexander Cuglevič...

Súčasný duchovný v Osadnom protorej ThDr. Peter Soroka, PhD., uviedol, že majú staré záznamy i matriky dosvedčujúce, že od januára roku 1926 začína v obci krstiteľ, pochovávať a sobášiť pravoslávny kňaz s tým, že celá dedina prešla na pravoslávnu vieru.

„Máme v matrike menný zoznam každej rodiny, každého jej člena i podpis veriaceho, že sa vracia k pravoslávnej viere. Gréckokatolícke biskupstvo v Prešove však nebolo spokojné s tým, že celá dedina im vlastne odišla, a tak prišlo s ponu-

kou, že kto sa vráti ku gréckokatolíckej cirkvi, dostane zadarmo pôdu. Z osemdesiatjeden rodín, ktoré máme zapísané v matrike, sa vrátilo štrnásť. A tak pravoslávni, aj keď boli vo väčšine, nemohli už navštevovať gréckokatolícky chrám z roku 1791 a museli si hľadať vlastné priestory – najskôr v miestnej škole a potom v súromnom dome,“ uviedol protorej. A k dobru pridol svedectvo z časopisu Pravoslávna Karpatská Rus, kde bol v roku 1927 uverejnený článok o tom, že na pravoslávnom kermeši (odpustová slávnosť) sa zúčastnilo asi dvetisíc ľudí – domácich i z okolitých obcí, ba mnohí z nich dali prednosť tomuto odpustu, hoci sami boli gréckokatolíci. Miestny gréckokatolícky chrám pritom v tom istom čase skoro žival prázdnotou. Pravoslávni v obci si uvedomili nutnosť výstavby vlastnej cirkvi...

■ VÝSTAVBA CHRÁMU

Aj keď miestna rodina Leniková darovala na stavbu chrámu pozemok, stavebné povolenie pravoslávni nedostali. Podarilo sa to až v roku 1929. Keďže však tunajší veriaci mali vždy hlboko do vrecka, hľadali spôsoby, ako postaviť chrám s pomocou štátu či iných organizácií. Zhodou náhod sa dostali k manželke predsedu česko-slovenskej vlády Nadežde Kramářovej, pôvodom Ruske. Ešte za Rakúsko-Uhorska si ju vyženil mladočech Karel Kramář, ktorý tým získal nielen značné finančné prostriedky, ale aj palác v Livadii na Kryme. Na svadbu v predvojnovom Rusku mu prišiel zablahoželať aj cár Mikuláš II.

Predsiedníčka organizácie Jednota (Bratstvo), ktorá vznikla začiatkom roku 1928 s cieľom dôstojne pochovávať pravoslávnych ruských vojakov, ochraňovať a udržiavať ich hroby, dedinčanom z Osadného poradila, aby postavili chrám ako pamätník ruským vojakom a aby pod chrám uložili kosti, ktoré pozbierajú po okolitých lesoch a provizórnych cintorínach. Pravoslávny duchovný Alexander Cuglevič viedol veriacich k tomu, že treba pochovať padlých ruských a rakúsko-uhorských vojakov z prvej svetovej vojny na dôstojnom mieste – v krypte, na ktorej postavia chrám.

Udalosti dostali rýchly spád. Pravdepodobne vďaka iniciatíve Nadeždy Kramářovej sa o zámere výstavby chrámu – pamätníka, v Osadnom dozvedel aj prezident T.

G. Masaryk. Po vydaní stavebného povolenia na výstavbu dokonca sám dal finančný príspevok. Na základe finančnej zbierky, ktorú odsúhlasilo vtedajšie ministerstvo vnútra, medzilaborsko-telepovský výbor prispel na výstavbu čiastkou 15 911 korún. Chrám projektoval významný pravoslávny architekt archimandrita Andrej Kolomacký. Základný kameň položili v roku 1928 a posviacka Chrámu Nanebovstúpenia Isusa Christa bola v roku 1930.

■ VEĽKONOČNÁ BITKA

V polovici novembra 1914 oddiel ruskej 8. armády generála jazdeckta Alexandra Alexandroviča Brusilova postúpili ku karpatským priesmykom, ktoré bránili jednotky rakúsko-uhorskej 3. armády generála pechoty Svetozára Borojeviča. Po tom, čo 20. novembra dostali rozkaz prekročiť hlavný karpatský hrebeň a preniknúť do vtedajšieho Uhorska, útok ruských vojsk sa spočiatku vyvíjal veľmi úspešne. Za štyri dni bojov prekonal hlavný karpatský hrebeň a dosiahli všetky stanovené ciele. Dvadsaťdruhého novembra obsadili Medzilaborca a Humenné. Reálne hrozil ruský prielom do vnútrozemia Habsburskej monarchie. Rakúsko-uhorské velenie bolo nútené improvizovať a do boja nasadilo všetky dostupné zálohy. Tie postupne vytlačili ruských vojakov. Po porážke 48. divízie generála Lavra Georgijeviča Kornilova rakúsko-uhorskou Honvédskou divíziou cárske vojská práve cez Osadné unikali do Sanoku. Najťažšie boje sa tu odohrali v apríli 1915 počas tzv. Veľkonočnej bitky. Frontová línia sa ustálila severne nad obcou na hrebeni Stoby – Skóry. Boje tu trvali dlhých päť týždňov a padlo v nich mnoho vojakov. Po ústupe cárskej armády bol na nižnom konci obce pri ceste do Nižnej Jablonky v rokoch 1915 – 1917 zriadený vojenský cintorín s padlými rakúsko-uhorskými vojakmi, ku ktorým v roku 1920 preniesli aj ostatky ruských vojakov. Po preneseaní kostí do krypty tento cintorín zanikol.

■ ZLOŽITÉ EXHUMÁCIE

Už v roku 1920 sa začala rozsiahla exhumácia padlých vojakov. Na sprievodné problémy s ňou upozornilo hlásenie miestnej žandárskej stanice z roku 1921, kde sa uvádza: „Rozpočet na exhumáciu nemohol byť predložený, nakoľko tunajšie obyvateľstvo túto exhumáciu nechce

robiť a Cigáni sa v tomto obvode nenachádzajú.“

Obyvatelia obce sa obávali, že mŕtvol v hrobch ešte nebudú zhnité a bude sa z nich šíriť veľký zápach. Pomoc odmietlo i Zemské vojenské veliteľstvo Podkarpatskej Rusi v Užhorode, takže napokon tieto práce zabezpečil podnikateľ Koloman Graubert zo Stariny. O trinásť rokov neskôr sa znovu vynoril problém s exhumáciou, keďže všetky hroby z okolitých lesov na cintorín neboli

chátrala, bola to vlastne neodvodnená, neizolovaná pivnica. Sorok predchodca, duchovný Mikuláš Petrovka, dal kryptu vyčistiť, všetko vypratali a vtedy vlastne zistili, že múry sú nasiaknuté vlhkosťou, zničené, hrozilo, že sa prepadne strop, rástli tam hubovité plesne.

„Bolo to čosi desivé,“ spomenul Peter Soroka a pokračoval: „Hľadali sme spôsoby, ako kryptu zrekonštruovať. Samozrejme, sme malá cirkevná obec, takže peniaze sme na to nemali, bol to veľký projekt, písali sme na rôzne inštitúcie. Podarilo sa nám skontaktovať sa s ruským veľvyslanectvom na Slovensku, navštívil nás prvý tajomník Oleg Semenov. Projekt dostal zelenú, bol to vlastne prvý cintorín opravený na Slovensku v našej novodobnej histórii. Navyše z prvej svetovej vojny, ktorá Rusov dovtedy veľmi nezaujímala. V priebehu dvoch rokov nám preplatili faktúry za 1,3 milióna korún a všetko sa dalo do poriadku.“

Po pri ruských vojakoch sú v Osadnom pochovaní aj šesťdesiat štyria vojaci rakúsko-uhorskej armády. To bol tiež fakt, ktorý prispel k tomu, že rakúsky Čierny kríž daroval na rekonštrukciu dvetisíc eur.

„Dostali sme od nich i menný zoznam a z toho vieme, že väčšinou to boli Rakúšania, Maďari, Česi a Slováci, dvaja vojaci sú z Bosny. Dôkazom toho, že tam boli aj maďarskí vojaci, boli pri vyberaní kostí nájdené staré čižmy a desať nábojov, o ktorých odborníci vedia, že ich použili vtedajší maďarskí vojaci.“

Piateho septembra 2004 bol pred kryptou postavený kríž, ktorý posvätil blaženejší metropolita Nikolaj. Po dokončení prác na krypte a vybudovaní chodníkov k nej sa sedemdnásteho júla 2005 uskutočnila posviacka krypty vtedajším preosväteným Jánom, biskupom michalovským, za účasti mnohých významných hostí a vyše päťsto veriacich. Krypta začala slúžiť svojmu cieľu.

■ POČETNÉ NÁVŠTEVY

Už desať rokov funguje krypta v Osadnom ako pamätné miesto, kde sú pochovaní vojaci z prvej svetovej vojny. Prichádzajú sem turisti najmä z Poľska a Českej republiky. Po tom, čo Marko Škop svojím filmom Osadné spopularizoval túto obec, nachádzajú si tu cestu aj slovenskí turisti. Práve o tomto roku môžu hovoriť ako o rekordnom v návštevnosti...

„Hovoríme o tisícoch návštevníkov za sezónu, ktorí sem prišli autobusmi i autami, peši či bicyklami cez neďaleký hraničný priechod s Poľskom. Máme tam síce knihu návštev, ale do nej sa všetci nezapisujú,“ hovorí Peter Soroka. Rozhodujúcou pre návštevnosť bola inštalácia hnedých dopravných značiek v troch okresoch, ktoré navigujú ľudí na návštevu krypty. To bol môj veľký sen, považujem to za najlepšiu propagáciu,“ dodáva. „Turisti si tu popri návšteve krypty môžu kúpiť perá, magnetky, trička, pohľadnice, prívesky, tašky.“ Na otázku, čo by najviac prospelo Osadnému, protorej konštatuje: „Ubytovňa a informačná kancelária. Projekt nám v roku 2010 nevyšiel, ale máme ho pripravený, keby sa objavila ďalšia výzva. A tiež by nám pomohol kolosový vláčik, ktorý by vozil turistov od krypty k rezervácii Udaava, čo je približne šesť kilometrov.“

Krypta vojakov v Osadnom sa po desiatich rokoch od jej posviacky prvý raz tohto roku zapojila do medzinárodného projektu Zapáľ sviečku, keď sa na počesť ukončenia prvej svetovej vojny 11. novembra o 11.11 hodine zapálili sviečky na hrobch vojakov po celej Európe. V krypte sa tiež konala aj panychida za všetkých padlých z tejto vojny, počas ktorej zvonili chrámové zvony...

NA OKRAJ

Počas tohtoročnej jesene sa vo Verejnej knižnici Michala Rešetku v Trenčíne stretli členovia Spolku slovenských spisovateľov (SSS) Trenčianskeho kraja, priatelia literatúry a jej tvorcov, aby po vzore organizácií v Nitre, Žiline, Košiciach, Banskej Bystrici a Trnave založili trenčiansku odbočku našej najstaršej spisovateľskej inštitúcie na Slovensku.

Trio podľa literárnych nôt

Trenčianski literáti už desaťročia spolupracujú ako nerozlúčná trojica s Miestnym odborom Matice slovenskej a Verejnou knižnicou Michala Rešetku. Vďaka nezištnosti a ústretovosti knižnice sa literáti Trenčianskeho kraja stretli na svojom zakladajúcom zhromaždení s predsedom tejto spisovateľskej organizácie Miroslavom Bielikom, čestným predsedom Spolku slovenských spisovateľov a garantom Miestneho odboru MS v Trenčíne Jaroslavom Rezníkom st., tajomníkom SSS Jánom Tazberíkom a so šéfredaktorom Literárneho týždenníka a predsedom Kontrolnej komisie SSS Štefanom Cířom.

Malý literárny sviatok pozdravili zástupcovia Trenčianskeho samosprávneho kraja Janka Bartošová a Mojmir Hložka. Bohatý a aktívny literárny život spisovateľov Trenčianskeho kraja je dôvodom, pre ktorý sa vedenie Spolku slovenských spisovateľov spolu s jeho členmi rozhodli založiť svoju odbočku v Trenčíne.

Predseda SSS Miroslav Bielik s potešením privítal vznik novej odbočky v štruktúre spisovateľskej organizácie, pretože je to konkrétny skutok pri naplňovaní uznesení z členského zhromaždenia SSS, kde je aj úloha dobudovať jej regionálne štruktúry. A tiež preto, lebo regionálne združenia obohacujú miestny literárny život. Vznik odbočky uvítal aj preto, že na budúci rok SSS pripravuje slávnostné zhromaždenie pri príležitosti osemdesiateho výročia Kongresu slovenských spisovateľov, ktorý sa v roku 1936 zišiel v Trenčianskych Tepliciach.

Pre novovzniknutú odbočku bude aktívna pomoc pri organizácii tohto významného celoslovenského podujatia ďalšou veľkou výzvou. Preto ďalšou, lebo pri organizácii už dvadsať rokov ročníka celoslovenskej literárnej súťaže Jozefa Braneckého Studňa sa tajne s dažďom zhovára, „majú trenčianski organizátori už dlhoročné, priam profesionálne skúsenosti“, ako zdôraznil Jaroslav Rezník. Tajomník SSS Ján Tazberík na margo vzniku novej odbočky SSS v Trenčíne povedal, že literárny život nemožno centralizovať ani riadiť z Bratislavy. Ten sa musí a má rozvíjať tam, kde žijú jeho tvorcovia. Navyše, lepšia komunikácia môže zvýšiť aj šírenie pôvodných slovenských kníh, ktoré vydáva Vydavateľstvo SSS či Spolok, a takisto časopisov SSS Literárny týždenník a Dotyky.

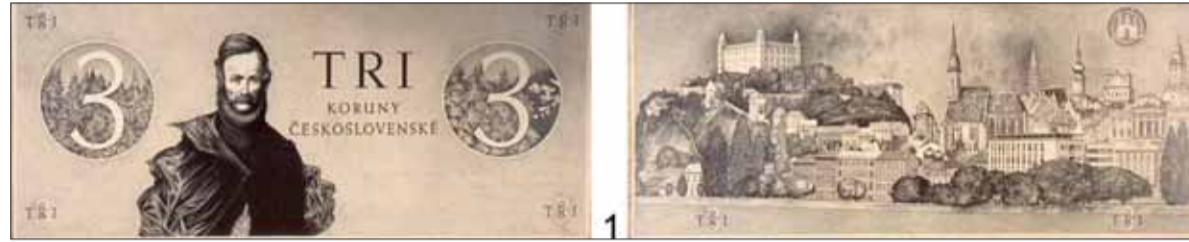
To, že v Trenčianskom kraji literatúra naozaj žije, demonštrovali krátkym prehľadom svojich aktivít aj niektorí domáci účastníci. Poetka Katarína Hudcová (1928) predstavila svoju dvadsiatu ôsmu zbierku básní či spisovateľka Mária Pomajbová s poetkou Jozefínou Hrkotovou sa iba skromne zmienili o vyše stovke literárnych besied, na ktorých približujú krásu literatúry ľuďom po slovenských obciach. Ktoré médiá sa kedy zaujímali o takýchto poslov kultúry? Aj to je úlohou novej odbočky, aby na svojej webovej stránke dala priestor informáciám o tom, aký aktívny je literárny život v Trenčianskom kraji.

(tasr)

Ludovít Štúr a odraz jeho osobnosti na peniazoch – II. časť
Tajomstvá motívov na bankovky a mince

Zbyšek ŠUSTEK – Foto: autor

V SNN č. 48 sme začali seriál o minciach a bankovkách s podobizňou Ludovíta Štúra. V jeho prvej časti sme pripomenuli návrhy bankoviek od Martina Benku a začiatok ich realizácie v ateliéri martinskej tlačiarne Neografia. V tejto časti seriálu budeme „sledovať“ L. Štúra na jeho zložitej ceste na vojnovú desaťkorunáčku a potom sa preniesieme do šesťdesiatych rokov minulého storočia, ktoré vzbudili veľa nádejí a priniesli kruté sklamanie nielen v spoločnosti, ale rovnakým spôsobom zasiahli aj sústavu peňazí.

Vedenie prvej Slovenskej republiky sa chcelo vymaniť pri výrobe papierových platidiel zo závislosti od zahraničných tlačiarň. Do martinskej Neografie preto zabezpečilo príslušné strojové vybavenie, aby sa tu mohli tlačiť nové desať- a dvadsaťkorunové bankovky. V prvej časti seriálu sme uviedli, že sa na ich výtvarné stvárnenie podujal grafik martinskej tlačiarne Jozef Vlček. Výrazne sa však pritom opieral o pôvodné návrhy Martina Benku...

■ ROK V OBEHU

Tento grafik, podľa dobového portrétu A. F. Kollára (1), vyhotovil na desaťkorunáčku farebnú kresbu (2) a na jej základe začal robiť jej líniový prepis (3). Podobá sa na portrét J. Hollého z dvadsaťkorunáčky, no je ešte menej plastický a nevýrazný. Mal však pomerne veľké problémy vkomponovať túto podobizeň do medailónu na bankovke. Preto ak nemala byť zmenená už hotová kompozícia líca štátovky, najmä tvar medailónu a textového panelu, musel sa nájsť portrét inej osoby, ktorý by do medailónu zapadal lepšie. Tejto požiadavke vyhovoval práve portrét Ludovíta Štúra zrejme z obrazu Jozefa Božetecha Klemensa, ktorý navyše nebolo potrebné stranovo obracať tak, ako by sa to muselo urobiť s portrétom F. A. Kollára, tak ako je to na zobrazené na priloženej ilustrácii (obr. 1).

Štátovku banka vydala 26. októbra 1944 a obiehalo do 31. októbra 1945, teda iba tristošesťdesiat dní.

■ NA TRI KORUNY...

Ďalším pokusom o zobrazenie Ludovíta Štúra na peniazoch je až nerealizovaný návrh Albína Brunovského na trojkorunáčku z roku 1966 (obr. 1). Jeho vznik súvisí s konfliktmi, ktoré vznikali v procese náhrady bankoviek vzoru 1953, ktoré boli navrhnuté v ZSSR pod časovým tlakom príprav menovej reformy novými, technicky a výtvarne dokonalejšími bankovkami. Nové dvadsaťpäťkorunáčky, päťdesiatkorunáčky a stokrúňáčky však museli zobrazovať tie isté témy ako pôvodné bankovky vzoru 1953 – t. j. husitskú revolúciu, oslobodenie Červenou armádou, resp. SNP, a zväzok robotníkov a roľníkov. Na dvadsaťpäťkorunáčke vzoru 1958 sa to podarilo takmer dokonale, na stokrúňáčky vzoru 1961 síce s ťažkosťami, ale vyhovujúco. Lenže autori návrhov na päťdesiatkorunáčku nedokázali celých osem rokov uspokojiť ideologické predstavy rozhodujúcich stranických funkcionárov na stvárnenie témy oslobodenia(!)

■ ENERGICKÝ ŠTÚR

Výtvarná obec reagovala na vlečúce sa konflikty vyhlásením nezávislej súťaže na ideové návrhy bankoviek. Autori dostali absolútnu voľnosť na voľbu tém aj štýlu spracovania, no ani jeden z podaných návrhov neaspíroval na realizáciu. Ich cieľom bolo len ukázať potenciál výtvarníkov, nehatený nekvalifikovanými zásahmi. Albín Brunovský do súťaže prispel vyššie spomenutým návrhom na trojkorunáčku. Jej línej strane dominoval L. Štúr podľa portrétu J. B. Klemensa, no obohatený o bohato zriadený plášť dynamicky prehodený

Kčs.	Variant				
	1	2	3	4	5
10	K. Gottwald	J. Nálepka	Š Major, J. Osoha	J. Kráf	robotník
20	K. Gottwald	J. Fučík	A. Zápotocký, J. B. Becka	B. Němcová	družstevníčka
50	K. Gottwald	K. Šmidke	M. Čulen	L. Štúr P. O. Hviezdoslav	vedec
100	K. Gottwald	A. Zápotocký Z. Nejedlý	J. Wolker S. K. Neumann		zdravotníčka
500	K. Gottwald	SNP	SNP	SNP	SNP
1000	K. Gottwald	K. Gottwald	K. Gottwald	J. Komenský	K. Gottwald

cez plece a po stranách sprevádzaný dvoma medailónmi s obrazom lesnatej krajiny. Plášť priestorovo vyvažoval pomerne prázdne bankovkové pole a zároveň zvýrazňoval energickosť Štúrovej osobnosti. Tematickým náprotiv-

novského štýlu, charakterizovaného množstvom starostlivo prekreslených detailov. Dôležitý je tu však úplný odklon od ideologických schém a voľba nadčasovej osobnosti, predstavujúcej národnú a kultúrnu identitu, ako aj výber budov

kom na rube je kompozícia architektonických dominant mesta Bratislavy ešte pre zbúraním Podhradia, ale anticipujúca konečnú podobu práve rekonštruovaného Hradu. Výtvarne išlo o voľnú koláž usporiadanú tak, aby panoráme mesta dodala určitú dramatickosť, ktorú zvýrazňuje náznačkový oblakov v pozadí. Nejde o typickú ukážku Bru-

ilustrujúcich kontinuitu stavebného vývoja mesta od stredoveku až po najmodernejšie stavby reprezentované hotelom Devín a modernými budovami v jeho susedstve.

■ KULICHOVA MINCA

K 125. výročiu úmrtia Ludovíta Štúra bola v roku 1981 vydaná strie-

borná päťstokorunová pamätná minca podľa návrhu Jána Kulicha. Jej rub zobrazuje v prázdnom poli iba dynamicky stvárnený čelný portrét, doplnený jednoduchým nápisom. Alternatívne návrhy Štefana Novotného, Jarmily Truhlikovej-Spěvákovej získali druhú cenu a návrh Imricha Csabu Fodora zvláštne ocenenie. S neznámym umiestnením bol predložený aj veľmi dynamicky ponímaný návrh Jiřího Harcubu (Obr. 1).

■ IDEOLOGICKÉ KRITÉRIÁ

Neokruhly výročie udalosti a absencia slovenských tém na pamätných minciach z rokov blízkych vydaniu tejto mince (1980, 1982 a 1983) naznačuje, že toto výročie bolo zvolené možno len preto, aby v emisii pamätných mincí príliš dlho nechýbal slovenský motív. Na druhej strane neokruhly výročia a výročia s negatívnu konotáciou úmrtia oslavovanej osobnosti sa vo vtedajšej praxi vydávania pamätných mincí uplatňovali častejšie. V súčasnej emisnej praxi Národnej banky Slovenska sú naopak neprípustné. Tieto protichodné prístupy možno aj skryto odrážajú odlišné podmienky, v akých sa témy pamätných mincí vyberali. Ideologické kritériá päťdesiatych až osemdesiatych rokov z výberu apriórne vylučovali veľa významných udalostí a osobností. Vhodné témy sa preto hľadali obťažnejšie. Hoci aj dnes sa neraz uplatňujú analogické kritériá, len s opačným znamienkom, predsa len je sloboda výberu väčšia a umožňuje sa sústrediť na pozitívne alebo okruhly výročia.

■ VÍTAZ VO VÄZENÍ

Ďalšou bankovkou s podobizňou Ludovíta Štúra bola päťdesiatkorunáčka vzoru 1987. Cesta k nej bola komplikovaná. Pod vplyvom vyššie naznačených konfliktov a pozoruhodných výsledkov nezávislej súťaže výtvarníkov sa v uvoľnenej atmosfére roku 1968 rozhodlo postupne vydať úplne novú emisiu bankoviek. Zobrazené témy mali viac odrážať domáce kultúrne a historické tradície. Vznikli tri vzájomne sa prelínajúce alternatívy libreta. Motívy na 10 Kčs – P. O. Hviezdoslav alebo S. V. Vajanský, J. Kupecký alebo levočský oltár; na 20 Kčs – L. Janáček, J. Žižka alebo P. Holý; 50 Kčs – J. Kupecký. L. Štúr; 100 Kčs – J. A. Komenský; 500 Kčs – L. Štúr alebo J. V. Frič, Veľká Morava a SNP. Týmto témam mali korešpondovať motívy na rube. Počas vypisovania súťaží na jednotlivé nominály sa voľne kombinovali alternatívy č. 2 (dielo majstra Pavla a Tatry na 10 Kčs a SNP a Veľká Morava na 500 Kčs) a č. 3 (Jan Žižka a Prokop Holý na 20 Kčs). Na ďalšie, teda ani na prípadné zobrazenie L. Štúra na päťdesiatkorunáčke, už nedošlo. Z novej emisie totiž – opäť z ideologických dôvodov – ostalo len torzo (dvadsaťkorunáčka a päťstokorunáčka z rokov 1970 a 1973). Zámienkou na jej zrušenie bolo to, že 21. augusta 1971 po otvorení obálok s menami autorov návrhu na desaťkorunáčku vyšlo najavo, že víťaz súťaže – Oldřich Kulhánek – je vo väzení za protest proti invázii vojsk Varšavskej zmluvy...

Neznamenalo to však koniec samotnej myšlienky obnoviť sústavu bankoviek. Už v roku 1972 nasledovalo nové rozhodnutie nahradiť všetky, teda aj krátko predtým vydanú dvadsaťkorunáčku a práve dokončovanú päťstokorunáčku, úplne inými platidlami. Ich tematická náplň však znovu vyvolala medzi zodpovednými orgánmi ideologické spory. V roku 1973 vzniklo celkom päť alternatív tematického zamerania, z ktorých jedno uvažovalo aj s portrétom L. Štúra a ďalšími prevažne nepolitickými témami.

Po zamietnutí silne ideologizovaných alternatív (krajnosťou bol portrét K. Gottwalda na všetkých nomináloch) prijala federálna vláda 13. júla 1976 kompromisné riešenie, založené na štvrtom variante libreta z roku 1973, v ktorom tiež prevažovali témy domácej kultúry a národnej tradície.

Pokračovanie nabaduce

Predstavy o začlenení utečencov do európskej spoločnosti sú nereálne

Kultúrne bariéry sú realita

Alexander GOCZ – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Útoky islamistov v Paríži, pri ktorých zomrelo zatiaľ stotridsať nevinných ľudí, rozpútali už po niekoľkýkrát búrlivé diskusie, nakoľko je táto komunita schopná začleniť sa do európskeho priestoru. Obhajcovia integrácie na chvíľu stíchli, aby vzápätí zasa začali nenápadne hlásať svoju doktrínu. Ako zvyčajne sa však vyhýbajú kľúčovému problému, a tým je zjavná a neprekonateľná nekompatibilita oboch kultúr – európskej, postavenej na judeo-kresťanských základoch, a islamskej, striktné vychádzajúcej z Koránu.

Voľnou inšpiráciou k tomuto textu bol môj nedávny rozhovor so šestnásťročnou dcérou. Zahľtená mediálnym šílenstvom okolo utečeneckej krízy, a najmä parížskej tragédie, chcela vedieť niečo o islame. Najjednoduchšie to bolo ilustrovať na praktickom príklade. Hráš v divadle malých javiskových foriem, navštevuješ umeleckú školu, kde okrem iného kreslíš aj akty, v lete chodievate partia z divadielka, chlapi aj dievčatá, na kúpalisko, prípadne na letné hudobné festivaly. Pravidelne chodíš do fitness centra, kde máš trénera muža. Zaujímáš sa o módu a rada sa obliekaš do vlastných, občas provokačných modelov, čočvíľa si chceš urobiť autoškolu. Tak na toto všetko by si mohla v prípade islamskej spoločnosti rýchlo zabudnúť...

■ OBOHACOVANIE EURÓPY?

Aj napriek globalizačným tlakom je predseda len kultúra v jednotlivých štátoch EÚ v mnohých prípadoch špecifická. Od pôvodnej ľudovej architektúry, cez hudbu, gastronómiu a typické vzorce správania. Napríklad v niektorých štátoch je folklór už takmer muzeálnym exponátom, u nás ešte stále aktívne žije a oslovuje i mladých ľudí. Aj napriek tomu, že spoločnosť je už do veľkej miery seku-

larizovaná, zachováva ten-ktorý štát aj náboženské tradície vyplývajúce z jednotlivých kresťanských konfesíí. Keď to všetko zhnieme, tak dostávame európsku „jednotu v rôznosti“, akýsi základný kultúrny kód, ktorý pociťujeme, či už sa prechádzame uličkami Prahy, obdivujeme Drážďany, kocháme sa v Krakove, či stojíme pred Dómom svätej Alžbety v Košiciach. Rovnako značné percento našej populácie dokáže odpovedať na otázku, kto to bol Benka, ale aj Picasso, vie zaradiť majstrov Hviezdoslava Rúfusa,

Válka, ale aj Puškina či Seiferta. Ľudovít Štúr, Štefánik či Dubček sú osobnosti, o ktorých vám voľačo povie naprieč generáciami skoro každý, a tak by sme mohli pokračovať. Aj keď sú oprávnené pripomienky k úrovni nášho školstva, ktoré permanentne vajatá na hranici finančného podhodnotenia, kultúrne povedomie ešte stále definuje obyvateľstvo v našom, dajme tomu stredoeurópskom priestore.

■ PRENIKANIE ISLAMU

V súvislosti s prilevom utečencov sa stále znova a znova objavujú snahy redukovať islam len na štandardné náboženstvo, ktoré je v podstate iba akýmsi iným náboženským systémom nezasahujúcim do chodu spoločnosti, a podobne ako môžu v meste či obci žiť vedľa seba luteráni a katolíci, tak isto sa integrujú aj vyznávatelia Koránu. Lenže apologeti týchto teórií vedome či nevedome zavádzajú. Islam je totiž komplexným učením striktné určujúcim nielen náboženský, ale aj každodenný život svojich veriacich. Od modlitieb, cez fungovanie rodiny, postavenie ženy v nej až po stravovanie a v neposlednom rade po zákony riadiace fungovanie komunity. Toľkokrát spomínaná šaría, teda systém islamského náboženského práva, je pevne stano-

vená a akýkoľvek pokus o jej reformáciu je brany ako rúhanie sa a nasledujú drakonické tresty. Pre praktizujúceho moslima sú naše galérie, koncertné sály, vážna hudba, populárna kultúra a najmä história nepochopiteľným, ak priam nie urážlivým systémom, ktorý sa vymyká jeho chápaniu. Nechápe úlohu renesancie v dejinách umenia a spoločenského systému, sú mu vzdialené snahy národov o sebaurčenie, napríklad u nás v meruósmych rokoch, a nad naším folklórom je schopný sa patrične rozhorčiť. Veď tým krúžiacim devám v tanci je (Alah, odpusť) vidieť holé (!) nohy.

■ ILÚZIE O ZAČLENENÍ

Stále väčšie davy utečencov, ktorých za posledný rok registrujeme, sú, nech si to priznáme alebo nie, vedené najmä ekonomickými motívmi. Odhrýznúť si z európskeho bohatého koláča, pokiaľ to ešte ide. Realita, že drvivá väčšina z nich sú

mladí muži, je aj napriek mediálnym manipuláciám nesporná. Neovládajú jazyk hostiteľskej zeme, veľká časť z nich je bez vzdelania, často dokonca negramotná, niektorí neovládajú ani latinku. To vedie k ich logickej segregácii, združovaniu a vytváraniu uzavretých komunít. Aj napriek utopistickým rečiam niektorých aktivistov nemajú príslušníci týchto komunít nijakú snahu pochopiť kultúrne zázemie hostiteľskej krajiny. Nič im nehovorí naše tradície, sviatky a zvyky. Ba skôr sa dovolávajú ich obmedzenia či dokonca zrušenia. Tolerancia je v islamskom chápaní slabosť, násilie, napríklad na ženách, normálna spoločenská norma. Ešte stále kresťanská Európa so svojou stáročiami sa rozvíjajúcou kultúrou je len územím, z ktorého musia vyťažiť s čo najmenším úsilím čo najviac a obrátiť ho k svojmu obrazu. Až ho „vybývajú“, tak ho pretvorí na ten istý systém, odkiaľ paradoxne utekali za lepším.

Priblíženie moderného klasika

George Gershwinin Up and Down: Adagio, Via Production a RTVS, 2015

CD TÝŽŇA

Klasické skladby zo zlatého veku džezu a swingu si znovu nachádzajú svojich poslucháčov, ktorí sú azda aj unavení čoraz uniformnejšou populárnou hudbou, z ktorej sa až na výnimky vytráca skladateľská a muzikantská invencia. Práve preto je najnovšie CD venované legendárnemu George Gershwinovi pre každého pamätníka, ale aj nového hľadača dobrej hudby neodolateľným hudobným sústom.

George Gershwin sa narodil 26. septembra 1898 v Brooklyne (New York) v rodine židovských prisťahovalcov z Ruska. Keďže Gershwinov otec často menil zamestnanie, Gershwinovci sa vďaka rúhaniu často sťahovali. Ako chlapec bol malý George veľmi hravý, v škole sa dobre necítil, učil sa len toľko, čo musel, aby neprepadol. Raz celkom výnimočne obetovo otec Gershwin peniaze na lístky na „Minstrel Show“, kde vystupovali černoší speváci, a tak sa podľa populárnej histórie George dostal do styku s vtedy novou hudbou. Jeho skladby sa často využívajú vo filme a televízii ako džezové motívy. Mnohí z najväčších spevákov – ako Ella Fitzgeraldová, Frank Sinatra, Billie Holidayová alebo Miles Davis – ich nahráli ako svoje najúspešnejšie nahrávky. Rapsódia v modrom (angl. Rhapsody in Blue) je najznámejšia skladba tohto amerického hudobného novátora a, samozrejme, nesmie chýbať ani na tomto albume. Ide o krátku, pôvodne výhradne klavírnou skladbu, ktorá bola neskôr upravená na skladbu pre klavír so sprievodom džezového orchestru, neskôr na koncertnú skladbu so sprievodom symfonického orchestru. Vo verzii Rudolfa Pepucha aj s ostatnými skladbami skutočne stojí za vypočutie.

(mab)

HUMORESKA

Odjakživa všetci vieme, že pani Móda je vrtkavá. Znamená to nielen to, že sa neustále vrtí, pričom my ženatí muži máme pocit jej vrtenia sa najmä okolo našich peňaženiek, ale táto dáma sa s obľubou vracia späť. Keď sme v sedemdesiatych rokoch viedli tuhú boju s našimi gymnaziálnymi profesormi o dĺžku vlasov, pripadalo nám to vtedy logické. Nechceli sme nič iné iba vlasy pod golier košeľe, aby sme sa podobali na naše vtedajšie muzikantské idoly. Keď koncom deväťdesiatych rokov moji dvaja synovia žili životom stredoškôľakov, obaja, podobne ako ich spolužiaci, mali vlasy na ježka, teda

ani nie centimetrový porast hlavy, lebo tak sa to nosilo. Móda skrátka nepustí. Mať deravé rifle pred novembrom 1989 znamenalo provokáciu najhrubšieho zrna. Súdru-

deravé gate si dorastenky kupujú za drahé peniaze vo vychytených butikoch.

Najnovším módnym hitom sú však staré veci. Hovorí sa tomu

Čo je staré, to je teraz dobré – teda trendy...

hovia príslušníci verejnej bezpečnosti to tak aj vnímali. Potom prišli roky fajnových, neraz zdobených džínsov a dnes zasa vidám mladé žubrienky v nohavičkách so statočnými dírami na kolenách, ktoré podľa mojich predstáv mal Jano, jedno z Čenkovej detí, zo slávnej knihy súdruha Fraňa Kráľa. Akurát, že Jano na lepšie nohavice podľa spisovateľa nemal a tie dnešné

aj „vintidž“ alebo „retro“. Za toho oného neviem, prečo našienci nepoužívajú slovičko starina, ale angličtina je v móde, pardon, je in. Tieto nové módné trendy sme si všimli najprv v našej rodnej krčme Drevák. Štamgast Fero tam už roky dochádza na starom bicykli, ktorý pamätá azda aj súdruha Zápotockého. Nedávno k nám zablúdila partia azda osemnásťročných

mládencov a diev. Všetci sa pred krčmou zhrčili pred spomínaným bicyklom a obdivne zdychali. Bolo počuť slovička ako kúúú, retro a podobne. Skrátka, toto jed-

jom v pivnici už desaťročia schovanom tátošovi značky Ukrajina. O tom bolo známe, že jazdec musel točiť pedálmi aj dole kopcom. To budú mladí hikať obdivom... Aj mne sa stalo, že som nedávno prišiel domov a hľa, žena kúpila stoličku. Najprv som si myslel, že niekde pod rukou, lebo vyzeral, že už nejaký ten rôčik slúžil svojmu cieľu. Hneď som sa však dozvedel, že je to onaký kus na mieru urobeného nábytku a majster mu dáva patinu, aby vyzeral použito, skrátka staro. Nasledujúcu krčmovú konferenciu o módných trendoch uzavrel Lojzo. On je najviac „in“ podľa súčasnej módy, lebo má doma už štyridsať rokov tú istú starú...

Marek DANKO

MEDAILÓN

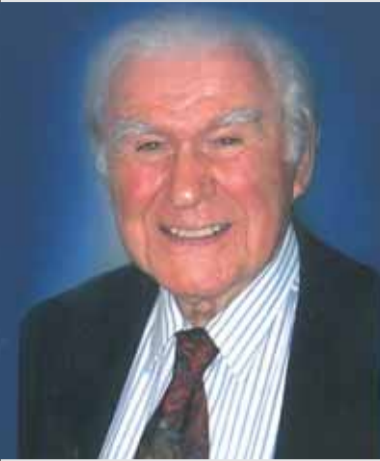
Je optimistickým konštatovaním, že sa aj v dnešných časoch mnohí ľudia zanietene venujú uchovávaniu a zveľačovaniu národných tradícií. PaedDr. Miroslav HOLEČKO patrí medzi týchto vzácných ľudí. Pri príležitosti životného jubilea udelil predseda Matice slovenskej Marián Tkáč 25. novembra tomuto neúnavnému propagátorovi a organizátorovi nášho kultúrneho života Cenu predsedu MS.

Srdcom i činom matičiar

Miroslav Holečko sa narodil 19. novembra 1950 v Trebišove. Po skončení strednej školy absolvoval PdF UPJŠ v Prešove. Po ukončení štúdií učil na základnej škole a neskôr pôsobil ako okresný inšpektor kultúry v Rožňave. Je dlhoročným pracovníkom Národného osvetového centra, kde pôsobil v rôznych pozíciách. Od roku 2002 až doteraz je poradcom generálnej riaditeľky pre kresťanské tradície, osvetu a umenie. Špecializuje sa na národné a kresťanské dejiny, dominantne a dlhoročne na život a dielo sv. Gorazda, prvého slovenského polyhistora, ktorý sa spolu so sv. Konštantinom a Metodom zaslúžil o rozvoj našej kresťanskej orientácie a položenie základov národnej kultúry a vzdelanosti. Ako autor a spoluautor publikácií či organizátor stál za vznikom série celoštátnych podujatí: Gorazdovo ekumenický festival sakrálnych skladiel v Trebišove, Spomienka na svätého Gorazda v hlavnom meste SR Bratislave, Gorazdovo výtvarné Námestovo a ďalšie. Bol tiež garantom prvého Roka kresťanskej kultúry 1999 na Slovensku a autorom myšlienky a iniciátorom Roka kresťanskej kultúry na Slovensku 2010. Vo februári 2010 prevzal z rúk predsedu Konferencie biskupov Slovenska Mons. Stanislava Zvolenského Cenu Fra Angelica za dlhoročnú pedagogickú, kultúrno-vzdelávaciu prácu, za rozvíjanie kresťanských tradícií so zreteľom na osobný prínos pri zrode a rozvíjaní svätogorazdovskej tradície Slovákov. Miroslav Holečko nedávno oslávil svoje šesťdesiate piate narodeniny. V mene redakcie mu srdečne blahoželáme!

Maraš M. BANČEJ, Foto: autor

ČRTA

Živý svedok storočia

Detviarsky rodák, literát, politik, novinár, významná osobnosť našich národných, moderných dejín Imrich KRUŽLIAK sa dožíva 8. decembra 2015 úctyhodných stojedem rokov. Prežil všetky víchrice celého storočia, zánik a vznik štátov, výmeny režimov, prevraty a revolúcie, dve svetové vojny, Slovenské národné povstanie, oslobodenie v roku 1945, február 1948 aj vznik nového samostatného štátu Slovákov...

Už v roku 1947 ho zatkli a obvinili zo sprisahania proti republike, prešiel surovou vyšetrovacou policajnou tortúrou i následným prepustením do procesu. V roku 1949 ušiel na Západ. V neprítomnosti ho odsúdili na pätnásť rokov väzenia. Takto sa začala strastiplná štyridsaťročná emigrácia so zastávkami – Viedeň, Salzburg, Mnichov, New York, Toronto... Je živý svedok prežitej kalvárie, ale i nádeji slovenského národa na slobodný život, keď pôsobil ako poradca prvého ponovembrového predsedu vlády Milana Čiča a neskôr aj v zbere poradcov prvého prezidenta SR po roku 1993 Michala Kováča.

Imrich Kružliak svoje životné peripetie opísal vo viacerých knihách. Komplexnú autobiografickú sumarizáciu poskytuje najmä jeho publikácia z roku 2004 *Úteky z tiesne s podtitulom V tóni dvoch totalít*. Detva dala svetu tohto obra slovenských národných dejín. Život Imricha Kružliaka je príkladným životom muža, ktorý nekapituloval pred mocou. To mu pomohlo prežiť všetky nástrahy a utrpenia. Je nedosiahnuteľným vzorom Slováka, človeka múdreho, roznášajúceho nové poznania, pokoj, úsmev a zmierenia, najmä však pocit hrdosti a slovenskej spolupatričnosti.

Pavel POLLÁK

IMRICH KRUŽLIAK

ÚTEKY Z TIESNE

V TÓNI dvoch TOTALÍT

Pridal sa ku konvoju matičných exulantov cestou do práce Pútnik dvoch svetov – Ján OKÁL

Mária RAPOŠOVÁ

Nielen kultúrneho historika a výtvarníka Jozefa Juraja Cincíka označujú Slováci za pútnika dvoch svetov, ale aj jeho priateľa Jána Okála, ktorý tak nazval svoju rovnomennú knihu o Cincíkovi, vydanú v roku 1980 v kanadskom meste Cambridge. Životná púť obidvoch sa totiž uberala často paralelne a v jednom momente ju rovnako nenávratne rozčesla na dvoje nepriaznivá politická situácia, ktorá ich odsúdila na ďalšie putovanie i dožitie vo svete za „železnou oponou“.

Sté výročie narodenia staršieho z dvoch pútnikov Jozefa Cincíka (*1909 – †1992) si už Slováci pripomínali pred šiestimi rokmi. Storočnica Jána Okála nás čaká tento rok – 25. novembra. Okrem toho štvrtstoročnica Okálovho úmrtia pripadá na tohtoročný 19. marec.

■ HRONSKÉHO ČLOVEK...

Narodil sa v Liptove v Gombáši (teraz Hubová) 25. novembra 1915. Vyštudoval za učiteľa a začal pôsobiť v rodnej obci. Ale čoskoro si ho správca Matice slovenskej Jozef Ciger Hronský vyžiadal za kultúrneho referenta prudko sa rozvíjajúcej národnej inštitúcie. Sotva sa Okál v Matici zorientoval, povolali ho do Bratislavy za pracovníka Ministerstva školstva Slovenskej republiky. Odtiaľ narukoval do Slovenskej armády, kde sa z prostého vojaka prepracoval na poručíka a zamestnanca kultúrneho oddelenia Ministerstva národnej obrany. Odvtedy až do konca druhej svetovej vojny bol publicistom a frontovým korešpondentom, no popritom vydával knižne aj svoju poéziu a prózu: Najkrajšia pesnička, Martin 1940; Lúbošť, Žilina 1942; Nehnem sa, Bratislava 1943; Nedožitá chvíľa, Martin 1943; O vrabčekovi Čvrikáčovi, Liptovský Mikuláš 1944 (preklad).

Po potlačení Slovenského národného povstania ho Nemci odtransportovali do zajateckého tábora v západnom Nemecku. Podarilo sa mu vrátiť sa na Slovensko, lenže koncom druhej svetovej vojny definitívne presmerovala Okálovu životnú púť zmenená politická situácia. Na jar 1945 – keď sa vracal po Veľkej noci od rodiny z Martina do zamestnania v Bratislave – zachytil ho konvoj utečencov smerujúci za hranice. Nemal so sebou nič okrem pracovnej aktovky, a napriek tomu sa pridá k matičnej skupine, s ktorou cez Rakúsko a Nemecko doputoval do Ríma. Tam sa podieľal na zmierňovaní biedy iných utečencov ako tajomník Ústredia slovenských emigrantov v Európe a ako publicista. Márne sa však usiloval, aby za ním vycestovala manželka s tromi malými synmi. Po piatich rokoch sporej písomnej komunikácie a čakania na nich v Taliansku odcestoval do Ameriky sám, lebo ani v Ríme už ostať, ani vrátiť sa na Slovensko nemohol.

■ SLOVÁK V AMERIKE

Ešte v Taliansku sa mu podarilo nadviazať kontakt s americkým notárom mesta Whiting Johnom Chillom, ktorý pochádzal z Okálovho rodiska. Chilla sa u amerických úradov za emigranta zaručil a pomohol mu dostať sa v USA aj k primeranému zamestnaniu – skontaktoval ho s majiteľom a vydavateľom najznámejších novin amerických Slovákov Jánom Lachom. Tento významný predstaviteľ slovenského kultúrneho života v USA zveril Okálovi redaktorstvo Slováka v Amerike. Bol to šťastný krok, lebo zásluhou Okála sa podstatne zvýšila úroveň novin i počet odberateľov, ba nový redaktor začal každoročne vydávať aj Literárne almanachy Slováka v Amerike. V novinách založil humoristickú rubriku Kocúr, pretože mal na pamäti úspechy mar-

netky a kameje, Chicago 1969; Voda a víno, Chicago 1970; Cielito lindo. Karty z Mexika, Cambridge 1972; Nedoručené pohľadnice, Cambridge 1973; Variácie na štvorveršia Omara Chajama, Cambridge 1980; Leto na Traune, Cambridge 1986; Výpredaj ľudskosti, Cambridge 1989 a iné práce, ktorých bol Okál zostavovateľom alebo spoluautorom).

V roku 1975, keď Ján Okál dovŕšil šesťdesiat rokov a mnoho Slovákov z Ameriky i zo sveta mu gratulovalo, či už osobne, písomne alebo účasťou na večierkoch venovaných Okálovej básnickej tvorbe, pridá sa k nim aj výtvarník Jozef Cincík. Vytvoril zaujímavý historický gratulačný obrázok, ktorý uverejnil pred štyridsiatimi rokmi v 22. ročníku zahraničného štvrtročníka pre slovenskú kultúru MOST, v dvojčísle 3. – 4. ako súčasť slávnostnej zdvojenej obálky.

■ MOTÍVY Z GOMBÁŠA

Tento obrázok nebol ešte na Slovensku publikovaný. Malé Cincíkovo výtvarné dielo predstavuje rytinu s najmilšími motívmi pre jubilanta. Je to pohľad do Okálovej rodnej dediny nazývanej v minulosti Gombášom (dnes Hubovou). Dedina je ukrytá v údolí, ktoré si Váh na dolnom Liptove prehrýzol pomedzi Chočské vrchy a Veľkú Fatru. Cincík z toho prostredia naznačil na obrázku najdominantnejší, ostro zahrotený vrch Hrdoš, ktorý je dodnes maliarmi i fotografmi zachytávaný najviac zo všetkých tamojších vrchov. Stojí síce na opačnej strane Váhu, ale na gratulačnom obrázku reprezentuje aj ostatné vrchy, ktoré sú tiež vysoké a vytvárajú okolo Hubovej praveľký horský veniec.

Po štyridsiatich piatich rokoch emigrácie si Cincík už sotva dokázal vybaviť presné obrysy jednotlivých vrchov gombáškeho chotára. Zapamätal si však, že sa dvíhajú do neba prudko hneď za dedinou a korešpondujú s tvarmi striech miestnych dreveníc. Ako kultúrny historik vedel, že dedinu tvoria architektonicky zriedkavé štvordomy, určené pôvodne pre štyri rodiny, ktoré si „šetrili“ stavebný materiál, tesársku robotu a potom i teplo v domoch spoločnými štyrmi stenami a spoločnou strechou.

Hlavnú obživu zabezpečovalo obyvateľom drevorubačstvo, furmančenie a pltničenie. Ľudia žili odkázaní na vzájomnú pomoc. Preto sa ochotne pozdravovali aj na veľkú diaľku bez ohľadu na to,

či sa osobne poznali. Tak aj Cincikom stvárnený miestny furman pozdravuje sňatím klobúka pltníka, plaviaceho sa dolu Váhom, ktorý mu ochotne na pozdrav rovnako odpovedá...

Celej tejto spomienkovej „idylke“ dominuje kriedľ divých húsoč, letiacich dolu dedinou nad korytom Váhu. Cincík im vložil do zobákov stuhu ako transparent s oznamom pre básnikov rodnú dedinu, že jej vzdialený básnik Ján Okál dovŕšil šesťdesiatku.

Výtvarník si nie náhodou vybral motív s touto dedinou a divými húskami. Veľmi dobre vedel, s akou bolesťou spomína jeho emigrantský spolupútnik na domov, ako sleduje sťahované vtáky a posieľa po nich pozdravy plné túžby po slobodnom návrate. Čítil, ako im Okál závidí možnosť preletu cez akékoľvek hranice či prekážky. Maliar už vtedy poznal jednu z najbolestivejších Okálových básní:

Pozdrav

*Od krdlíka divých húsoč,
keď sa pohnú v širý svet,
pošlem domov srdca kúsok –
celé pošlem – s húskou leť.*

*Divé húsky, sestry zlaté,
kde letíte, dobre viem;
túžite tiež po návrate,
aj vás vábi rodná zem.*

*Húsky divé, fažko je mi,
lebo nemám s vami púť,
lebo nesmiem v rodnej zemi
unavený spočinúť.*

Literárny almanach Slováka v Amerike 1953, s. 90.

Nuž, pridávame sa Cincíkovi obrázkom k pozdravu aj my dnes. Čítme si pamiatku básnika, prozaika, autora memoárov a humoristickej literatúry, kultúrneho referenta Matice slovenskej, vojnového korešpondenta a publicistu, neskoršieho redaktora Slováka v Amerike i Bulletinu Svetového kongresu Slovákov a podporovateľa slovenskej kultúry.

Na obrázku by stačilo upraviť číslicu šesť na nulu, pred ňu vpišať jednotku a hneď by z historickej gratulácie vznikla aktuálna k terajšej storočnici.

V Modre vytvorili múzejníci pôsobivú a výrečnú expozíciu o L. Štúrovi Historický exkurz, aj vízia moderného Slovenska

Text a foto Igor VÁLEK

V Modre prežil Ľudovít Štúr posledné roky svojho života. Prišiel tam po smrti svojho brata Karola v roku 1851 a stal sa opatrovateľom jeho siedmich detí. Žil tu v ústraní pod policajným dozorom a napriek tomu tu napísal Slovanstvo a svet budúcnosti, O národných piesňach a povestiach plemien slovanských, Spevy a piesne.

Na jeho pamiatku otvorili v Modre 29. októbra 1965 Múzeum Ľudovíta Štúra. Odvtedy sa, pravdaže, mnohé zmenilo, no hlavné poslanie ostalo: akvizícia, dokumentácia a prezentácia materiálov dotýkajúcich sa života, činnosti a diela Štúra a jeho generácie na pozadí slovenského národopisného, sociálneho, kultúrneho a literárneho pohybu v období národného obrodenia. Múzeum od roku 1965 sídlilo v priestoroch bývalej modranskej radnice a v roku 2005 mu mesto ponúкло náhradný objekt na námestí. Treba povedať, že múzeum ho už vtedy čiastočne využívalo a umiestnilo v ňom stálu expozíciu známu ako Pamätná izba L. Štúra. Aj tieto nové priestory si vyžadovali zásadnú rekonštrukciu a Ministerstvu kultúry SR sa potrebné finančné prostriedky podarilo nájsť v roku 2014...

MODRANSKÉ MÚZEUM

Po pomyselnom filmárskom strihu sa ocitáme v dvadsiatom štvrtom novembrovom dni roku 2015. Podobne ako v októbri v Uhrovci aj nad Modrou „visí“ modrá obloha presvetlená slnečnými lúčmi a príroda pokračuje „spoluorganizovaní“ peknej atmosféry ďalšieho štúrovského podujatia – slávnostného otvorenia obnovej expozície Slovenského národného múzea – Múzea Ľudovíta Štúra v Modre. Celé dianie sa sústredilo na dom č. 84 na Štúrovom námestí, sídelnú budovu múzea. Miesto, kde 12. januára 1856 Štúr zomrel po predchádzajúcom nešťastnom zranení sa vlastnou puškou. Slávnostným popoludním sa múzeum opäť otvorilo pre návštevníkov. Muzeálnu expozíciu Ľudovít Štúr a moderné Slovensko si najprv prezreli pozvaní hostia prevažne z múzejných a galerijných kruhov, takpovediac vedení ministrom kultúry Marekom Maďaričom a generálnym riaditeľom SNM Viktorom Jasaňom.

SLOVÁ Z VERNISÁŽE

Počas vernisáže, na ktorej odznel aj aktuálny – aj keď spred sto sedem-

desiatich rokov! – Štúrov text o rovnakých právach a povinnostiach pre každého, minister Maďarič povedal aj to, že Štúra považuje za ústrednú postavu moderných slovenských dejín, pretože „za svoj relatívne krátky život celou svojou činnosťou stvoril

Riaditelia sú zjavne spokojní.

Slovensko a Slovákov ako moderný samostatný politický národ“. Na novej expozícii ocenil najmä jej výpovednú kvalitu: „Spomenul som si na svoj pocit žiaka, ktorý sa kedysi pozeral na exponáty. Táto expozícia je rádo kvalitnejšia, ako bola doteraz.“ V podobnom duchu sa pridala aj generálna riaditeľka V. Jasaň, ktorá ocenila aj ďalšiu integrálnu súčasť expozície, ktorou sú zvukové nahrávky Štúrových prejavov a básní.

MILIÓNOVÁ EMISIA

V ďalšej časti modranskej expozície návštevníci môžu vidieť napríklad aj produkty našej centrálnej banky s tematikou Štúra. Azda najzaujímavejším exponátom sú bronзовые odliatky víťazného výtvarného návrhu striebornej zberateľskej mince v hodnote desať eur. Medzi hosťami otvorenia nechýbal ani generálny guvernér Národnej banky Slovenska (NBS)

Jozef Makúch, ktorý spresnil, že „... bronзовый odliatok je niečo výnimočné, väčšina mincí má len sadrové odliatky. Ale myslím si, že Štúr by si zaslúžil aj zlatý odliatok“. NBS stojí aj za pamätnými mincami v nominálnej hodnote dvoch eur, o ktorých J. Makúch

Expozícia múzea L. Štúra v Modre približuje reálny dobový kontext.

zas povedal: „Rozhodli sme sa vydať takéto mince, aby sme neurobili z Ľudovíta Štúra len exkluzivitu pre zberateľov. Miliónová emisia dvojeurových mincí sa dostane takmer do každej rodiny na Slovensku, čo je náš cieľ.“

NÁPADITÝ KONCEPT

Autori expozície sa výstavnými prvkami a atribútmi usilovali priblížiť atmosféru a prostredie, v ktorom sa pohyboval Štúr a jeho súčasníci, čomu pomohli ukážky odevov, viaceré doklady dobového cestovania, ale aj miestnosť približujúca školu 19. storočia. Treba oceniť nápaditú výtvarnú podobu Sone Sadilkovej a textovú časť, ktorej autormi sú Beata Mihalkovičová, dlhoročná pracovníčka múzea, a Dušan Škvarna, významný historik príslušného obdobia. Ten o expozícii povedal aj toto: „Dnešný človek sa už ani v prípade Ľudovíta Štúra neuspokojuje s pátosom, ale prejavuje vecnú

zvedavosť, chce poznať významy. Akoby aj cez Štúra hľadal odpovede na problémy dneška a aj cez neho nachádzal oporné body v hodnotovom roztrasenej súčasnosti. Dnes sa začína tretia etapa dejín tejto inštitúcie – dostáva tretiu stálu expozíciu. Každá z nich bola, resp. je odrazom a obrazom tak jej tvorcov, ako aj dobových interpretačných postupov a mentálnych črt slovenskej spoločnosti.“

V niekoľkých miestnostiach návštevník nájde životný príbeh a dielo L. Štúra v reálnom dobovom kontexte, ale aj to, čo v ňom bolo a je podstatné a nadčasové. Múzejníkom sa podarilo vyjadriť historický význam osobnosti, zdôrazňujúc jej rolu hlavného reformátora sloven-

skej spoločnosti a inšpirátora jej modernizácie, ale aj výstižne načrtnúť to, v čom tkvie kontinuita medzi Štúrom a jeho dobou a našou najaktuálnejšou prítomnosťou. Pravdaže, obsah i formu expozície pozitívne ovplyvnili i možnosti súčasného vizuálneho umenia a moderných technológií, ako aj samozrejma potreba jej perspektívneho didaktického využitia.

Ministerstvo kultúry SR do obnovy múzea a na vytvorenie expozície investovalo vyše štyristoštyridsaťtisíc eur. Práce trvali od júna do 22. októbra a za ten čas opravili štukovú výzdobu na fasáde, vymenili elektroinštaláciu, svietidlá, omietky, podlahy aj vykurovanie. Zrenovovali okná a dvere s kovaním, opravili schodisko a vstupnú bránu.

„Je predpoklad a plány, aby bolo v dohľadnom čase múzeum obnovené a zrekonštruované celkovo,“ prisľúbil rezortný minister.

Marošom Smolcom až do jej vyriešenia. Komisia podporila aj iniciatívu MS na premenovanie Starého mosta v Bratislave na Most Ľudovíta Štúra, ako aj návrh MS na ustanovenie pamätných dní SR, a to 4. jún – Deň podpísania trianonskej mierovej zmluvy a 19. september – Pamätný deň slovenskej nezávislosti.

PODNETNÁ DISKUSIA

Prítomní sa tiež oboznámili s časťou pripravovanej Stratégie MS v oblasti problematiky postavenia Slovákov a národnostných vecí, ktorej venovali veľmi širokú pozornosť najmä členovia výboru MS Ľibuša Klučková, Zlatica Halková, Alena Rezková a Matej Lada. Po dlhšej a veľmi plodnej diskusii navrhli Stratégiu MS rozšíriť a posilniť v oblasti postavenia práv Slovákov a štátneho jazyka na jazykovo a národnostne zmiešaných územiach SR, čo sa môže zrejme stať prioritou celej Matice, keďže zo zákona o MS jej vyplývajú aj povinnosti ako upevňovanie slovenského vlastníctva, prehlbovanie vzťahov občanov k slovenskej štátnosti, spolupôsobenie v oblasti rozvoja miestnej a regionálnej kultúry, zvyšovanie národného povedomia Slovákov na jazykovo zmiešaných územiach nášho štátu, posilňovanie vzťahov kultúr občanov, ktorí sa hlásia k národnostným menšinám a etnickým skupinám so slovenskou národnou kultúrou, spolupráca so štátnymi, ako i samosprávnymi orgánmi pri rozvoji kultúry a spoločenského života. Ak by sme to zhrnuli, tak je to oblasť, ktorú treba omnoho viac presadzovať práve na slovenskom juhu.

BESEDNICA

Art Buchwald si v jednom svojom stĺpčku spomenul na istého šéfredaktora, ktorý „školiť“ redakčného eléva: „Ak chceš ostať pracovať v redakcii, budeš musieť napísať aj niečo tvrdé proti Rusom.“

„Ale ja nič také o nich neviem,“ namietal mladý novinár.

„No, my ťa to naučíme. Aby si to lepšie pochopil, začneš písať tak, ako my budeme spievať. Na začiatok bude stačiť, ak si spolu zaspievame: Strýčko Donald farmu mal, ija ija jou... Tú pozná každý.“

Hodiny spevu

Ako to dopadlo po hodinách spevu s redakčným elévom a jeho šéfredaktorom, majster pera neprezradil, no hodiny spevu akoby sa stali bežnou pracovnou metódou šéfredaktorov a majiteľov našich médií. Všimnite si trebárs rozdiel, akým spôsobom nás informujú médiá o udalostiach v Sýrii. Bombarduje nejaký islamistický cieľ francúzske lietadlo, dozvieme sa o jeho úspešnom zlikvidovaní aj v husto obývanom meste. Vzlietne ruské lietadlo a už sa píše aj o civilných obeť. Človek potom nevie, či má obdivovať šikovnosť francúzskych pilotov, ktorí dokážu likvidovať aj v husto obývaných aglomeráciách iba radikálnych islamistov, alebo má veriť Art Buchwaldovi, že žurnalisti prechádzajú vo svojich redakciách cez akúsi hudobnú výchovu, kde ich učia spievať tak, ako sa má...

Pravda bude asi to druhé, no s tým rozdielom, že poniektorí nôtia, akoby absolvovali už aj operný postgraduál a dávno nespievajú iba Strýček Donald farmu mal...

Ostaňme však na domácej pôde. Skúste do niektorých protifatických denníkov alebo časopisov – teda takmer do všetkých aj s tými akože verejnoprávnymi – poslať svoj pozitívny názor, pár uznávaných slov na prospech strany Smer a jej predsedu. Nemáte šancu, zbytočná strata času a energie. Oni majú v redakciách nacvičené iné pesničky.

Nedávno mi vyrozprávala svoj zážitok jedna ženička: „Dokedy som novinárkou rozpravala o tom, že Fico je ako môj manžel, že si robí, čo chce, hovorí, čo sa mu zachce, neposlúcha, odvráva, chodí si kade tade, usmieval sa na mňa. Keď som mu však povedala, že aj tak radšej s ním ako bez neho, prestal so mnou komunikovať. Čo by mu vraj povedal šéfredaktor, keby sa vrátil do redakcie a chcel by po ňom priestor na text: Radšej s Ficom ako bez neho...“

Strýčko Donald farmu mal... – je taká americká odrhočka s chytlavou melódiou, na ktorú sa dá zaspievať všelijaký text. Aj ten, ktorý nedávno nôtli jeden náš politik: Na Belize konto mal, s podvodníkmi kšeftoval, ija ija jou...

Bude toho ešte viac, s čím všetkým v predvolebnom období vyrukuje protivládny spevácky zbor, čím všetkým nám budú opoziční politici a médiá mútiť hlavy a oblažovať uši. Je predsa nenormálne, aby tu bola vláda jednej strany. Keď oni nás počas vládnutia svojich koalícií a zlepcov naučili tak poslušne si uťahovať opasky.

V predvolebnom období je dovolené všetko, aj kriminálnika z človeka urobiť. Kým sa z toho vyseká, bude po voľbách.

Rudolf SLEZÁK

O incidente v Štúrove, o Štúrovom moste aj o nových pamätných dňoch Rokovala národnostná komisia Matice

Viliam KOMORA – Foto: autor

Koncom novembra sa stretli členovia komisie výboru Matice slovenskej pre národnostné vzťahy na rokovaní zameranom predovšetkým na používanie slovenského jazyka a postavenie Slovákov na národnostne zmiešanom území nášho štátu, najmä však na južnom Slovensku. Prínosná a podnetná bola predovšetkým aktívna účasť riaditeľa Strediska národnostných vzťahov MS doc. P. Pareničku a pracovníčky Mgr. M. Vyšnej na tomto stretnutí.

Po dlhšej odbornej diskusii komisia prijala závery, v ktorých navrhuje vedeniu MS – a zvlášť predsedníctvu, odporučiť Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR, aby vytvorilo odbor pre školy s vyučovacím jazykom slovenským na jazykovo zmiešaných územiach a zriadil expertnú skupinu na riešenie problematiky vyučovania slovenského jazyka na jazykovo zmiešaných územiach SR.

INICIATÍVNE O MATERČINE

Po predchádzajúcich rokovaníach a podrobnej analýze navrhujú zriadenie iniciatívnych matičných skupín, ktoré by mali rokovať s predstaviteľmi verejnej správy na rôznych úrovniach o postavení a právach Slovákov a tiež o používaní štátneho jazyka na jazykovo a národnostne zmiešaných územiach SR. Návrh sa opiera o zistenia, že jednotliví predstavitelia a orgány nie sú dostatočne zorientovaní v danej problematike alebo ju z dôvodu účinnej a cielenej propagandy, najmä politických strán maďarskej národnostnej menšiny, vidia skreslene alebo

Vedenie a členovia výboru MS pre národnostné vzťahy na svojom rokovaní.

nedostatočne objektívne. Zavše sa na tomto stave nevedomky podieľajú sami Slováci alebo ho zistne podporujú v úsilí dostať sa do rôznych politických pozícií práve prostredníctvom maďarských politických strán a združení. Sformovanie takýchto skupín podmieňuje napokon aj skúsenosť, že osobné rokovania sú prínosnejšie a s lepšimi výsledkami ako bežná či elektronická komunikácia a korešpondencia.

KNIHY NA ZAČIATOK

Členovia komisie sa tiež zaoberali aktuálnou situáciou na južnom Slo-

vensku. Z diskusie o tejto problematike spomeňme aspoň návrh na posilnenie oblastných stredísk MS na južnom Slovensku zo začiatku aspoň zabezpečením určitého množstva kníh pre deti a mládež a podporou spolupráce D MS Rožňava s Gymnázium Štefana Moysesa v Moldave nad Bodvou. Na rokovani rezonovala aj známa kauza odhaľovania základného kameňa busty Ľudovíta Štúra v Štúrove, ktorou sa budú ďalej zaoberať najvyšší matiční predstavitelia – prvý podpredseda Jozef Šimonovič v ťzkej súčasnosti s predsedom Mariánom Tkáčom a so správcom

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Učme sa od
predchodcov

História je naozaj matkou múdrosti. Pri štúdiu začiatkov Matice slovenskej v Spišskej Novej Vsi zistíme, že matičné jednatelstvo so sedemnástimi členmi tu vzniklo už v roku 1874, a to vďaka agilnému katolíckemu kňazovi Štefanovi Mišíkovi. Že miestny matičný odbor založili pred deväťdesiatimi piatimi rokmi a prvým predsedom bol... vlastne kto? Pamätnú tabuľu na matičnom Dome má Neitus Volla ako prvý predseda. Ale v našom martinskom archíve je korešpondenčný listok s dátumom 8. 11. 1920, adresovaný predsedníctvu Matice slovenskej a podpísaný spišskonovoveským tajomníkom Václavom Kuchynkom, z ktorého čítame: „S radosťou oznamujeme, že v Spišskej Novej Vsi bol dňa 6. t. m. (rozumej novembra 1920) založený miestny odbor Slovenskej Matice. Predsedom bol vyvolený mešťanosta E. Volla...“ Teda „E“ ako Elemír, Neitusov starší brat, ktorý sa významne angažoval v spoločenskom živote mesta a regiónu. Úloha pre matičných historikov: odpovedať na otázku, aká je pravda.

Zo zachovaných novinových výstrižkov zistíme, že v roku 1929 postavili spišskí matičári pamätník generálovi Štefánikovi (žil tu ako župný radca jeho brat Ladislav a začas i mama). Že v roku 1935 pripravili spolu s gymnáziom a 188. zborom Slovenskej ligy „pod protektorátom Matice“ oslavu 150. narodenin Jána Hollého. Že 14. februára (zrejme v tom istom roku) bol tu na valnom zhromaždení v zasadačej sieni mestského domu Stanislav Mečiar s prednáškou na tému Literatúra a spoločenský život. A ešte: spišskonovoveský matičiarsky odbor „od svojho založenia v roku 1920 na slovenské kultúrne ciele vo forme darov venoval 163 989 korún“. Peniaze mal z prevádzkovania kina.

Matica má na čo nadväzovať. Čerpať z vlastnej bohatej histórie. A usilovať sa aj dnes v čase hroziaceho chaosu a kolapsu tradičnej Európy, ktorej sme súčasťou. Organizujeme stretnutia a vzdelávame mladých Slovákov, nahradzujeme školu i médiá, stavajme pamätníky, zúčastňujeme sa na matičných akciách všetci. Aj členovia „veľkého“ výboru. A menej šomrime. Nehľadajme za každú cenu „vinu“ či chybu v skutkoch toho druhého. Zjednotíme sa najprv my matičári, a potom aj Slováci i Slovania. Ako nás o to žiadal vo svojom zavelte Ľudovít Štúr. Neoslavujeme ho len rečami.

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
tasr

Uctili si slovenských hrdinov revolučných meruôsmych rokov Spomienka na Troch sokolov v Plešivci

Ing. Zlatica HALKOVÁ, riaditeľka D MS Rožňava

Začiatok novembra v Plešivci už tradične patrí spomienke na Troch sokolov – Štefana Daxnera, Jána Francisciho a Michala Bakulínyho, ktorých tu v októbri 1848 štatiálny súd odsúdil ako buričov na trest smrti. Podujatie je odkazom na tieto udalosti a na Francisciho báseň Hoj, traja sokoli, ktorú napísal vo väzení pred popravou. Našťastie k tej nedošlo a trest smrti týmto slovanským hrdinom zmenili na väzenie.

Tohtoročné spomienkové podujatie pripravili Obec Plešivec a tamojší MO MS, Dom Matice slovenskej v Rožňava, odbojárske organizácie a základné školy v Plešivci aj v Rožňave za účasti miestnych obyvateľov, ktorých privítala riaditeľka D MS Zlatica Halková. Na úvod zarecitoval Radomír Znak zo ZŠ akad. Jura Hronca v Rožňave práve Francisciho báseň a po ňom v púťavom príhovore podpredseda ústrednej rady a predseda Oblastného výboru SZPB v Rožňave Norbert Lacko prítomným pripomenul historické súvislosti spomienky. Zdôraznil, že v roku 1848 bolo najvýznamnejšou európskou udalosťou povstanie, ktoré vypuklo septembra ako dôsledok nahromadených

národných a sociálnych požiadaviek. Andrea Brenkusová zo ZŠ s VJS v Plešivci pozdravila zhromaždených básňou Janka Kráľa Orol. Pravdaže, pri tejto príležitosti zazneli aj odkazy na Rok Ľudovíta Štúra, veď aj títo „traja sokoli“ patrili do štúrovskej generácie. Prítomní im vzdali hold položením vencov pri pamätnej tabuľi akad. sochára Frica Motošku. Na slávnostnom akte boli prítomné aj Ingrid Šulková z DMS Rimavská Sobota a Alena Rezková z DMS Lučenec - Filakovo. Úprimné poďakovanie patrí starostke obce Plešivec Ivete Šušánovej za dôstojné zabezpečenie celého priebehu spomienky. Poďakovanie patrí aj všetkým, ktorí stále majú záujem a chcú si pripomenúť udalosti, ktoré tvorili naše dejiny.

Stoličný dom s pamätnou tabuľou.

Piesne moje, piesne v Mlynkoch

Kultúrny spolok pre Mlynky v spolupráci s Odborným výborom pre národnosti a ľudovú hudbu Celoštátneho združenia speváckych zborov, kapiel a folklórnych súborov v Maďarsku usporiadal 22. novembra 2015 v stredisku pilišských Slovákov v Mlynkoch (Pillisszentkereszt) sviatok

slovenskej ľudovej piesne s názvom Piesne moje, piesne...

Štvrtý celoštátny slovenský folklórny festival bol zároveň aj kvalifikačnou prehliadkou Odborného výboru pre národnosti a ľudovú hudbu (KOTA) a niesol sa v znamení dvojstého výročia naro-

denia Ľudovíta Štúra. Usporiadatelia sa usilovali predstaviť klenoticu slovenských ľudových piesní a tradícií v Maďarsku a prispieť k zachovaniu nehmotného dedičstva tamojších krajanov. Účastníci si vypočuli hodnotenie odbornej poroty a podľa potreby mali možnosť požiadať jej členov o odbornú pomoc. Na festivale sa zúčastnili folklórne združenia, spevácke skupiny a zbory, ktoré prezentujú autentické slovenské ľudové umenie, spracované miestne slovenské ľudové piesne i zborové diela, ako aj klasické a sakrálné chorály. Na prehliadke najlepší získali kvalifikačné stupne – bronzového, strieborného a zlatého páva.

Text a foto: Imrich FUHL

Súťažili O Pohár Matice slovenskej

JUDr. Mária KUŠNÍROVÁ, riaditeľka D MS

Pod záštitou michalovského Domu Matice slovenskej a ŠK Zemplín Michalovce usporiadali nedávno v tomto meste v spolupráci so Slovenskou asociáciou kulturistiky, fitness a silového trojboja v tlaku na lavičke celoslovenskú súťaž dorastencov a juniorov o Pohár Matice slovenskej. Súťaž otvoril podpredseda Matice slovenskej a predseda Mladej Matice Marián Gešper za prítomnosti riaditeľky michalovského D MS Márie Kušnírovej.

Organizátori vydareného celoštátneho športového podujatia pre mladých.

Na súťaži sa zúčastnilo štyridsať mladých športovcov z celého Slovenska, ktorí si zmerali sily v tlaku na lavičke. Mimoriadne sa darilo domácim. V kategórii dorasteniek zvíťazila Alexandra Balická z ŠK Zemplín Michalovce s výkonom 52,5 kilogramu v tlaku na lavičke a so ziskom 60,753 Wilksových bodov. V kategórii juniorov zvíťazil reprezentant Energy Orion Gym z Prievidze Lukáš Skrib s výkonom 255 kilogramov v

tlaku na lavičke a so ziskom 15,195 Wilksových bodov, na druhom mieste skončil jeho klubový kolega René Rac s výkonom 180 kilogramov a so ziskom 113,256 Wilksových bodov, tretí bol zástupca domáceho klubu ŠK Zemplín Michalovce Arnold Gavaj s výkonom 175 kilogramov a so ziskom 112,7 Wilksových bodov. V kategórii junioriek zvíťazila Petra Palúchová zo športového klubu Power Sport Zlatníky. Víťazom kategórie telesne

postihnutých sa stal Štefan Gola z ŠK Zemplín Michalovce.

Domáci ŠK Zemplín Michalovce je klubom D MS a kolektívny členom Miestneho odboru MS (MO MS) Michalovce. Združuje tridsaťpäť registrovaných členov, z nich je šesťnásť dorastencov, osem juniorov, traja telesne postihnutí športovci a osem členov v kategórii mužov. D MS Klub je mimoriadne úspešný – vo svojich radoch má majstra sveta v tlaku na lavičke Ladislava Lechana st., ktorý titul majstra sveta získal v kategórii telesne postihnutých v Las Vegas. V kategórii dorasteniek je Alexandra Balická majsterkou Slovenska v tlaku na lavičke, Peter Uhrecký majstrom Slovenska v kategórii dorastencov a bronz získal na majstrovstvách Slovenska v silovom trojboji. Svojimi úspechmi na domácich, ale aj svetových súťažiach reprezentujú títo športovci nielen mesto, Slovenskú republiku, ale aj D MS a Maticu slovenskú, na čo je D MS naozaj hrdý.

PRIPOMÍNAME SI

5. decembra
– dvestošesťdesiatpäť rokov od narodenia slovenského poradcu Márie Terézie pre školstvo vtedy sotva tridsaťročného Adama Podkonického (1750 – 1820)

– storočnica priekopníka našej embryológie prof. MUDr. Ivana Staneka (1915 – 1972)

6. decembra
– pred šesťdesiatimi piatimi rokmi zomrel Dr. Vavro Šrobár (1867 – 1950), prvý minister ČSR pre správu Slovenska po roku 1918, jeden z pripravovateľov SNP podľa predstáv londýnskej emigrácie

– šesťdesiat rokov má všestranný literát, básnik, esejista a prekladateľ Daniel Hevier, autor bábkových i rozhlasových hier, editor výberov rozprávok, textár a aktívny literárny organizátor

7. decembra
– stoštyridsaťpäť rokov od smrti dramatika a novinára Jána Palárika (1822 – 1870), dodnes sa hrajú jeho veselohry Drotár, Inkognito, Dobrodružstvo pri obžinkoch

8. decembra
– stopäťnásť rokov čo zomrel učiteľ, básnik a zberateľ ľudovej slovesnosti Ján Alexander Rotarides (1822 – 1900)

– pred tridsiatimi rokmi zomrel PhDr. Jaroslav Šolc (1920 – 1985), vojenský historik, manžel spisovateľky a disidentky Hany Ponickéj

9. decembra
– stoosemdesiat rokov od narodenia dvojčiek Mudroňovcov: Michal (1835 – 1887) bol funkcionárom MS a ako advokát zastupoval v majetkových sporoch slovenských roľníkov a v politických kauzách predstaviteľov národného hnutia, brat Pavol (1835 – 1914) bol organizátorom kultúrneho života v Martine a ako predstaviteľ SNS formuloval slovenskú politiku pred vznikom republiky

– pred sto päťnástimi rokmi sa narodil prof. PhDr. Andrej Sirácky (1900 – 1988), ľavicový filozof a sociológ, jeden zo zakladateľov skupiny DAV; skratka okrem svojej priamej sémantiky (dav – ľud) znamenala aj začiatočné písmená krstných mien zakladateľov: Daniel Okáli, Andrej Sirácky, Vladimír Clementis

10. decembra
– Bratislavčan Filip Lenard získal pred sto desiatimi rokmi (1905) Nobelovu cenu za výskum katódových lúčov; svetoznámy vedec sa však skompromitoval antisemitskými útokmi proti Albertovi Einsteinovi

– pred štyridsaťimi piatimi rokmi prijali orgány komunistickej strany tzv. Poučenie z krízového vývoja v strane a spoločnosti (1970); začalo sa obdobie tzv. normalizácie, legalizovala sa okupácia, tisícom ľudí sa obmedzila sloboda a zathol tvorivý vývoj, vrátane straty zamestnania

11. decembra
– stoosemdesiate piate výročie narodenia Franka Víťazoslava Sasinka (1830 – 1914), profesora bohosloveckého seminára v Banskej Bystrici, tajomníka Matice slovenskej, autora najstarších dejín Slovanov a Slovákov na našom území

– pred sto piatimi rokmi sa narodil predstaviteľ Jánošíka v rovnomennom Fričovom filme a neskôr známy filmový režisér Paľo Bielik (1910 – 1983)

(jč)